

Heidi Hemminki

Sosionomi perheiden kanssa tehtävän yhteistyön edistäjänä varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi YAMK
Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma
Opinnäytetyö
2023

Tekijä	Heidi Hemminki
Otsikko	Sosionomi perheiden kanssa tehtävän yhteistyön edistäjänä varhaiskasvatuksessa
Sivumäärä	57 sivua + 3 liitettä
Aika	07.09.2023
Tutkinto	Sosionomi YAMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori, Katja Ihamäki

Lohjalla varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa ei ole otettu vielä käyttöön, vaan se on ollut pitkään suunnittelutasolla. Kun keväällä 2021 koronapandemia jatkui rajoituksineen, alkoi Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa selvitys siitä, miten voidaan vahvistaa perheiden tukemista koronapandemian aikana. Näin päädyttiin hankkeen kautta kokeilemaan varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia hankkeeseen mukaan lähteneiden varhaiskasvatuksen sosionomien työtä ja sen tarpeellisuutta Lohjan kaupungissa. Tutkimuksen keskiössä oli perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Tavoitteena oli vahvistaa perheiden ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä, sekä tehostaa perheiden tukemista koronapandemian aikana. Samalla lähdettiin kartoittamaan varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa Lohjan kaupungille.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkielmana ja aineisto kerättiin teemahaastatteluiden kautta. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi henkilöä, joista neljä oli työkokeilussa mukana olevia sosionomeja ja kaksi varhaiskasvatuksen muuta henkilökuntaa. Haastattelut toteutettiin kevään 2022 aikana ja alkuvuodesta 2023. Aineiston analysointiin käytettiin sisälönanalyysiä. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä olivat asiakaslähtöisyys, kasvatusyhteistyö, monialainen yhteistyö ja perhepalvelut.

Varhaiskasvatuksen sosionomille oli paljon tarvetta. Lisäksi tietoisuus sosionomin työnkuvasta varhaiskasvatuksessa lisääntyi. Keskeisimmiksi tarpeiksi koettiin osaaminen perheiden tukemisessa ja ohjaamisessa. Ihannetilanteessa jokaisessa päiväkodin lapsiryhmässä on yksi varhaiskasvatuksen sosionomi, joka tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen opettajan, lastenhoitajien ja perheiden kanssa. Sosionomi voi panostaa yksilöllisemmin perheen haasteisiin, sekä tarjota tukea omalla ammattitaidolla.

Opinnäytetyön tuloksia on mahdollisuus hyödyntää niin Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa, kuin muissakin paikoissa, joissa halutaan tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan merkityksestä.

Avainsanat	kasvatusyhteistyö, perhepalvelut, sosionomi, varhaiskasvatus
------------	--

Author	Heidi Hemminki
Title	Bachelor of social services as a promoter of cooperation with families in early childhood education
Number of Pages	57 pages + 3 appendices
Date	7 September 2023
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Senior Lecturer, Katja Ihamäki
<p>In Lohja, the job description of an early childhood education social services professional has not yet been implemented but has been at the planning level for a long time. When the corona pandemic continued with restrictions in the spring of 2021, an investigation into how to strengthen support for families during the corona pandemic began in early childhood education in the city of Lohja. This is how we ended up experimenting with the job description of an early childhood education social services professional through the project.</p> <p>The purpose of the thesis was to investigate the work try-out of early childhood education social services professional who joined the project and its necessity in the city of Lohja. The focus of the research was cooperation with families. The goal was to strengthen cooperation between families and early childhood education, and to enhance support for families during the corona pandemic. At the same time, we set out to map the job description of an early childhood education social services professional for the city of Lohja.</p> <p>The thesis was carried out as a qualitative thesis and the material was collected through thematic interviews. A total of six interviews were conducted, four of them were at work try-out, so they participated, and two were other staff from crow breeding. The interviews were conducted during the spring of 2022 and the beginning of 2023. Content analysis was used to analyze the data. The theoretical framework of the thesis was customer orientation, educational cooperation, multidisciplinary cooperation and family services.</p> <p>There was a lot of need for social services professional in early childhood education. In addition, awareness of the social services professional's job description in early childhood education increased. Expertise in supporting and guiding families was felt to be the most important needs. In an ideal situation, each group of children in the daycare center has one early childhood education social services professional who cooperates with the early childhood education teacher, nannies and families. A social services professional can contribute more individually to the family's challenges and offer support with their own professional skills.</p> <p>The results of the thesis can be used in early childhood education in the city of Lohja and elsewhere, where information about the meaning of the job description of an early childhood education social services professional is needed.</p>	
Keywords	educational cooperation, family services, early childhood education social services professional, early childhood education

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus	3
2.1	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	3
2.2	Varhaiskasvatuksen tarkoitus	6
2.3	Varhaiskasvatuslaki ja muut ohjaavat asiakirjat	10
2.3.1	Varhaiskasvatuslaki	10
2.3.2	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	11
2.3.3	Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma	12
2.3.4	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	14
2.4	Varhaiskasvatuksen sosionomi	17
3	Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksessa	20
3.1	Kasvatusyhteistyö	20
3.2	Monialainen yhteistyö	22
3.3	Perhepalvelut	24
4	Opinnäytetyön toteutus	28
4.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	28
4.2	Aineiston keruu	30
4.3	Aineiston analyysi	31
5	Tulokset	34
6	Tutkimuksen eettisyys	37
7	Johtopäätökset	38
8	Pohdinta	42
	Lähteet	51

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko sosionomeille

Liite 2. Haastattelurunko varhaiskasvatuksen muulle henkilöstölle

Liite 3. Sosionomien kehittämä mainos varhaiskasvatuksen henkilökunnalle

1 Johdanto

Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen kehittämisesä on huomioitava perheiden moninaisuus, sekä työelämän ja muiden ympäristötekijöiden epävarmuus. Jatkuvasti kehittyvä teknologia vaatii myös varhaiskasvatuksesta uudistumista. Varhaiskasvatuksessa vastataan näihin haasteisiin siten, että korkeakoulutettujen työntekijöiden määrää pyritään lisäämään. Viimeistään vuoteen 2030 mennessä, päiväkotien lapsiryhmissä pitäisi olla yliopiston suorittanut varhaiskasvatuksen opettaja, ammattikorkeakoulun suorittanut varhaiskasvatuksen sosionomi ja yksi toisen asteen tutkinnon varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. (Fonsén & Koivula & Korhonen & Ukkonen-Mikkola 2021: 71–73.)

Lohjalla varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva ei ole vielä virallisesti käytössä, sillä se on vielä suunnitteluvaiheessa. Koko maailmaa koskehtavan koronapandemian (Covid-19) vaikutukset lapsiperheiden hyvinvoinnissa alkoivat mietityttää varhaiskasvatuksessa. Lisäksi myös varhaiskasvatuksen resurssit ovat puhuttaneet yleisellä tasolla. Kun koronapandemia vuonna 2021 jatkui, päädyttiin Lohjan kaupungilla lisäämään resursseja hankkeen kautta lapsiperheiden hyvinvoinnin parantamiseksi. Mukaan hankkeeseen lähti yhteensä neljä sosionomia ja hankkeen kesto oli noin vuoden. Sosionomit hajautuivat omille alueille Lohjalla toimiviin päiväkoteihin.

Tänä päivänä lapsen ympärillä on monimuotoinen toimintakenttä ja tiuhaan muuttuva maailma, jolloin kasvattajilla voi olla edessään haastava tehtävä saada lapset kuulluiksi ja nähdyiksi muuten, kuin vain olosuhteiden yhteydessä. Aikaisemmin ajateltiin, että lapsen identiteetti ja käsitys itsestään alkavat kehittyä vasta nuoruudessa, mutta nykyään sen on huomattu kehittyvän jo varhaislapsuudesta alkaen. (Hujala & Turja 2012: 107–233.)

Muuttuvassa maailmassa lapsen perustarpeet ovat kuitenkin edelleen samanlaisia. Lapsi tarvitsee ympärilleen turvallisia ihmisiä, perusturvaa, lohdutusta, sosiaalisen verkoston ja mahdollisuuden oppimiseen. Varhaiskasvatuksessa lapsi on aina kaiken keskiössä. (Pihlaja & Viitala & Paakkolanvaara & Hiltunen 2018: 18.)

Joskus vanhempien voi olla vaikea ottaa huoli puheeksi kasvattajien kanssa. Jos vanhemmat huomauttavat toistuvasti pienistä asioista esim. hukkuneista kurahanskoista, niin tällöin heidät kannattaa pyytää keskustelemaan, johtuuko tyytymättömyys kadonneista vaatekappaleista, vai onko sydämellä muutakin, mistä haluaisi puhua. (Koivunen 2009: 174.)

Yhteistyö on yksi merkittävä teema, jolla on tärkeä osuus varhaiskasvatuksessa. Hyvällä yhteistyöllä edistetään lapsen kasvua, kehitystä, hoitoa ja oppimista. Yhteistyön tavoitteena on päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien sitoutuminen lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Vastuu yhteistyön toteutumisesta on varhaiskasvatuksen henkilökunnalla. Yhteistyö voi olla suunnitelmallista ja tarvittaessa myös monialaista. Yhteistyö mainitaan tärkeänä asiana myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. (Opetushallitus 2018: 34–35.)

Opinnäytetyössäni yhdistyy varhaiskasvatuksen sosionomin työkokeilu -ja perheiden välisen yhteistyön edistäminen varhaiskasvatuksessa. Perehdyn opinnäytetyössäni varhaiskasvatuksen sosionomin työkokeiluun Lohjalla, ja sen vaikutuksiin perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Selvitän minkälaisen eri tahojen kanssa sosionomit tekevät yhteistyötä perheiden lisäksi ja mitä vaikutuksia sosionomien työkokeilulla on varhaiskasvatukseen. Tarkastelen, kuinka yhteistyön merkitys näkyy käytännössä varhaiskasvatuksen sosionomien työssä. Toteutan opinnäytetyöni laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaan.

Opinnäytetyön aiheena tämä on ajankohtainen, sillä varhaiskasvatuksen sosionomeja tullaan vakiinnuttamaan lisääntyvissä määrin varhaiskasvatukseen. Lohjan lähikaupungeissa kuten Helsingissä ja Espoossa varhaiskasvatuksen sosionomin ammattinimike on jo käytössä. Tulevaisuudessa se on pysyvässä käytössä myös Lohjalla.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen sosionomin keskeisiin tehtäviin kuuluu pedagogisen toiminnan suunnittelu, arviointi ja dokumentointi. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on tehnyt luonnoksen varhaiskasvatusryhmän kanssa, jossa on KVTES- palkkausjärjestelmään pohjautuva tehtäväkuvaus. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.) Laadukkaan pedagogisen toiminnan toteuttaminen, sekä varhaiskasvatuslain ja opetussuunnitelman noudattaminen kuuluu kaikille varhaiskasvatuksessa toimiville ammattilaisille. (Sandberg 2021: 18.) Vaihtoehtoista pedagogiikkaa tarjoaa myös esimerkiksi steiner -ja montessoripedagogiikka.

Pedagogiikka on vanha, kreikan kieleen pohjautuva sana *payós*, joka merkitsee lasta ja *agogía*, joka tarkoittaa opastamista. Niiden merkitys yhdistettynä tarkoittaa lapsen opastamista. (Couñago 2023.) Laajempänä ilmiönä pedagogiikka on käsitetty oppimisympäristön ja opetuksen suunnittelemiseksi. (Kangas & Ukkonen-Mikkola & Ranta: 2022.) Lisäksi se merkitsee myös yhteiskuntatiedettä, jossa tutkitaan kasvatukseen liittyviä asioita viittaamalla esimerkiksi filosofiaan, antropologiaan, historiaan, sosiologiaan ja psykologiaan. (Couñago 2023.)

Saksalainen Friedrich Fröbel kehitti pedagogisen ohjelman, jossa on leikin avulla tapahtuvaa pedagogista toimintaa varhaiskasvatuksessa. Hän myös perusti ensimmäisen päiväkodin vuonna 1837. Noin kolme vuotta perustamisen jälkeen, hän alkoi kutsua päiväkotia kindergardeniksi eli lastentarhaksi. Sana pohjautuu siihen, kuinka lapsia hoidettiin puutarhassa, ja lapsia hoitanut opettaja toimi samalla myös puutarhurina. (Matilde 2022.) Pitkään Suomessakin puhuttiin lastentarhan opettajista, kunnes vuonna 2018 uuden varhaiskasvatuslain myötä lastentarhan opettajista tuli varhaiskasvatuksen opettajia.

Fröbel halusi tuoda äidin kasvatusvastuun lisäksi lasten hoidon myös kodin ulkopuolelle. Päiväkotia mahdollisti sen, että lapset saivat kotikasvatuksen lisäksi kasvatusta myös julkisella puolella. Fröbel arvosti monipuolista kasvatusta, jossa lasta ei rajoitettu liikaa ja hän keskittyi erityisesti lasten aktiivisuuteen, aistitoimintaan ja kognitiiviseen toimintaan. Fröbel hyödynsi lasten leikkivälineinä geometrisia esineitä kuten kuutioita, lieriöitä ja palloja. Leikkien lisäksi niillä tehtiin erilaisia tehtäviä. Lisäksi lapset opettelivat materiaalien avulla värejä, muotoja ja liikkeitä, sekä harjoittivat aistejaan. (Matilde 2022.)

Italialainen Maria Montessori perusti montessoripedagogiikan, jossa lasta kannustetaan mahdollisimman itsenäiseen tekemiseen ja oppimiseen. Oppimisympäristöllä on tärkeä merkitys siinä, kuinka se innostaa lapsia omatoimiseen tekemiseen. Rauhallinen ympäristö on montessoripedagogiikan ydin, jossa lapsella on hyvät mahdollisuudet keskittyä tekemiseen. Montessoripedagogiikassa pidetään tärkeänä lapsen itsenäistymistä ja omatoimisuutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Henkilökunnalla on tärkeä rooli tarjota lapsille heidän kehitystasoonsa sopivia leikkimateriaaleja. Lapset ohjaavat leikkiään ja tekevät valintoja oman oppimistyyhinsä mukaan. Lapset voi ottaa mukaan apulaisiksi myös arjen askareisiin, sillä se kehittää elämäntaitoja. (Arnerich 2021.)

Montessoripedagogiikassa tuetaan lapsen luontaista kehitystä ja oppimista. Lapsilla on herkkyyksia, jolloin lapsi on erityisen herkkä tietyille asioille ympäristössä. Herkkyyksiaikana lapsi tarvitsee tekemistä, jossa voi oivaltaa asioita, kehittää kieltä ja oman kehon hallintaa. Montessorissa painotetaan lasten yksilöllistä kehitystä kuuteen ikävuoteen saakka, jolloin herkkyyksiaudet alkavat hiljalleen hiipua. Aikuisen tehtävänä on luoda lapselle sellainen ympäristö, jossa hän voi luontaisesti oppia asioita. (Suomen Montessoriliitto 2023.)

Steinerpedagogiikassa on myös tärkeää lapsen itsenäistyminen. Steinerpedagogiikan kehitti itävaltalainen filosofi Rudolf Steiner. Steinerpedagogiikassa keskitytään kiireettömään, kodinomaiseen ja esteettiseen ympäristöön. Tuttu päivärytmi ja pienryhmätoiminta tuo lapselle turvallisuuden tunnetta. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia leikkiä luonnossa ja yhteys luontoon onkin tärkeää steinerpedagogiikassa. Luonnosta löytyviä aiheita ja materiaaleja hyödynnetään niin taiteessa, kuin muussakin toiminnassa. Steinerpäiväkodissa hyödynnetään myös satujen maailmaa, sillä tarinoiden avulla voi vastata lapsia askarruttaviin kysymyksiin, käsitellä vuodenaikoja, sekä rikastuttaa lasten mielikuvitusta ja leikkejä. (Steinerkasvatus.fi.)

Steinerpedagogiikkaan perustuvassa varhaiskasvatuksessa keskeisimpiä tavoitteita on aikuisten hyväksyvä suhtautuminen lapseen, tietous lapsen aistikokemusten syntyisestä liikkumisen kautta, todellisiin kokemuksiin painottuminen virtuaalimaailman sijaan, sekä omaehtoinen leikki ja taiteellinen toiminta. Lisäksi lasten kanssa keskitytään käytännönläheisiin asioihin kuten leipomiseen ja puutarhanhoitoon. Säännöllinen ja toistuva rytmi tuo lapselle turvallisuutta. Myös varhaiskasvattaja tutkii omaa asennettaan kasvatelijana. Yhteisöllisyys ja vuorovaikutuksellisuus toisten kanssa edistää lapsen hyvää kehitystä. (Steinerpedagogisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017: 14–15.)

Pedagogisessa toiminnassa ratkaisukeskeinen ajattelu on tärkeässä asemassa. Kun kartoitetaan tuen tarpeita, voi samalla löytää uusia menetelmiä lapsen yksilöllisen kasvun edistämiseen. Pedagoginen toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelman tai esiopetussuunnitelman tavoitteisiin. Laaditut tavoitteet tulisi olla lapsen saavutettavissa ja aikuiset toimivat yhteistyössä lapsen tukena. Tavoitteet tulisi myös suunnitella siten, että ne olisivat lapselle mahdollisimman merkitykselliset, jolloin niihin sitoutuminen on helpompaa. Pedagogisessa suunnitelmassa tavoitteet tulisi myös sisällyttää varhaiskasvatuksen arkeen sopiviksi. Tavoitteita voi myös seurata aikataulullisesti, jolloin voidaan tarkastella mistä on lähdetty liikkeelle, mikä on nykyinen tilanne ja mitä kohti edetään. (Sandberg 2021: 42–43.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa näkyy lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus. Se on tavoitteellista, suunnitelmallista ja ammatillista toimintaa, jossa tietoisesti pyritään vaikuttamaan lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa on oleellista leikki ja lapsen osallisuus. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka voi sisältää toiminnan havainnointia, dokumentointia, arviointia ja kehittämistä. Pedagogiikka ei ole äkkinäistä kohtaamista varhaiskasvatuksessa. Toisaalta pedagogiikka ei ole myöskään kokopäiväpedagogiikkaa, sillä liian laajana ilmiönä se vaikeuttaa toiminnan arviointia ja tavoitteiden toteuttamista, sekä edesauttaa työntekijöiden uupumista. (Kangas ym. 2022.)

Vuorovaikutuksellisessa varhaiskasvatuksen pedagogiikassa korostuu lasten ja aikuisten yhteinen tekeminen, hoiva, vuorovaikutus, sensitiivisyys ja turvallisuuden tunne. Oleellista on aikuisen oma osaaminen vuorovaikutuksesta, sekä kyky kuulla ja nähdä lapsi. Reflektiivisessä toimintatavassa kannustetaan lapsen toimijuutta ja osaamista. Keskiössä on lapsen oppiminen, osallisuus ja hyvinvointi, jota pedagoginen toiminta tukee. (Kangas & Ukkonen-Mikkola & Ranta: 2022.)

Didaktiikka taas perustuu tutkimukseen, joka tehdään pedagogiikan pohjalta. Didaktiikassa kehitetään uusia menetelmiä ja tutkitaan miten oppimista voisi tehostaa. Se myös tarkastelee käytännössä tapahtuvaa toimintaa, sekä viittaa opetussuunnitelmaan. Kun pedagogiikassa tarkastellaan kasvatusta, niin didaktiikassa tarkastellaan opettamista. Laadukkaaseen kasvatukseen tarvitaan pedagogista tiedettä ja tieteen soveltamiseksi didaktiikkaa, joka vie asiat käytäntöön asti. (Couñago: 2023.)

Lasten hoito, kasvatus ja opetus perustuvat lakiin ja opetussuunnitelman perusteisiin. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan sopia tietyistä menetelmistä tai painotuksista. Pedagogiikka ohjaa laadukkaasti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen

suuntaa ja se näkyy erilaisissa toimissa lapsen päiväkotipäivän aikana. Opetussuunnitelman perusteet korostavat pedagogiikan näkymistä myös lasten omissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. (Sandberg 2021: 18–19.)

Varhaiskasvatuksessa tuokiokeskeistä toimintaa on kritisoitu, sillä jos tuokiot toistuvat monta kertaa päivässä, niin ne luovat usein myös kiireen tunnetta. Monet toiminnot on rakennettu päiväkodissa tuokioiden varaan. Tuokioista ei silti tarvitse luopua, vaan niiden sisältöön kannattaa kiinnittää huomiota. Tuokiot saattavat olla liian aikuislähtöisiä, jolloin lasten osallisuus ei pääse kunnolla esille. Vasussa kannustetaan lasten osallisuuteen ja se samalla tarkoittaa myös sitä, että lapset voi ottaa toiveineen mukaan pedagogista suunnitelmaa tehdessä. Laadukkaassa pedagogisessa suunnitelmassa huomioidaan lapsen näkemykset yksilönä, lapsiryhmän toiveet ja aikuisten osuus. (Ahonen 2018: 133–135.)

Ohjattujen tuokioiden taustalla tulee aina olla pedagoginen tavoite ja syy sen järjestämiseen. On osattava tarvittaessa perustella, mitä hyötyä tuokiosta on lapsille. Valmiit suunnitelmat saattavat silti käytännössä muuttua, sillä lapsiryhmässä tilanteet elää ja muokautuu lasten tekemisten mukaan. Joskus hyvin suunnitellut tuokiotkaan eivät välttämättä toimi ja ole mielekkäitä lasten näkökulmasta. Jos lasten keskittyminen herpaantuu tai lapset eivät jaksa osallistua, niin on hyvä pohtia tuokion toimimattomuutta yhdessä lasten kanssa. Päivän aikana on saattanut olla jo sen verran toimintaa, etteivät lapset jaksa enää keskittyä tai toiminta ei muuten innosta lapsia. Tuokio saattaa olla myös liian pitkäkestoinen lasten mielestä. (Ahonen 2018: 133–135.)

Pedagogisella oppimisympäristöllä on myös tärkeä merkitys lasten oppimiseen ja toimintaan. Oppimisympäristö kannattaa muokata lapsiryhmän tarpeiden mukaan, jotta se samalla innostaisi oppimiseen. Tilat, materiaali ja fyysinen aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa. Mielekäs tila voi tarjota lapselle kivoja kokemuksia ja aistielämyksiä. Lisäksi se voi vahvistaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja sitä kautta edistää lasten oppimista, sillä oppiminen tapahtuu osallisuuden kautta. Tila muuttuu ja mukautuu lasten leikkien mukaan, sekä lapset voivat luoda siitä mieleisen. (Nordtømme 2012: 319–320.)

2.2 Varhaiskasvatuksen tarkoitus

Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii monenlaisia uusia taitoja eri toiminnoissa. Lapsen laadukkaan hoidon, kasvatuksen ja pedagogisen toiminnan takaavat varhaiskasvatuksessa toimivat ammattilaiset. Jokainen ammattilainen tuo varhaiskasvatukseen oman osaami-

sensa ja vahvuutensa. Henkilökunta toimii yhteistyössä lapsen eduksi. Lapsen oppimisen kannalta tärkeää ovat niin ohjatut, kuin toiminnalliset tilanteet. Toiminnallisia hetkiä voi hyödyntää monipuolisesti eri ympäristössä kuten eteisessä, leikeissä, ulkoilussa ja ruokailussa. Moniammatillisuuden hyödyntäminen vaatii jokaiselta ammattilaiselta oman ydinosaamisen ja vastuun tunnistamista. (Sandberg 2021: 23.)

Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa eri alueiden kautta, kuten perushoidon, leikin, opetuksen ja muun kasvatuksen ohella. Lapsen tuen tarpeet ovat aina yksilöllisiä. Joku lapsi tarvitsee tukea sosiaalisissa tilanteissa, kun taas jollekin toiselle saattaa tuottaa vaikeuksia ohjatut toimintatuokiot. Lapsen yksilölliseen tukemiseen tarvitaan aikuisen päivittäistä läsnäoloa ja keskustelua lapsen kanssa. Tämän lisäksi asioista keskustellaan tiimissä ja vanhempien kanssa. Tarkoituksena on kartoittaa lapsen omat yksilölliset tuen tarpeet ja suunnitella toiminta sen mukaan. Kasvattajan on hyvä pitää mielessä lapsen vahvuudet kehittymistarpeiden lisäksi. (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2009: 154–155.)

Hyvässä kasvatusyhteistyössä kasvattaja ja vanhemmat vaihtavat säännöllisesti kuulumisia lapsen asioista. Lapsen olisi hyvä oppia huomioimaan myös itse omia vahvuuksiaan, tunteuksiaan ja mielipiteitään. Tämän lisäksi myös kasvattajan tulisi arvioida omaa työtään lasten ja heidän perheiden tarpeiden kautta. Tarkoituksena olisi huomioida perheiden tarpeet toimintaa suunnitellessa. (Järvinen ym. 2009: 154–155.)

Lapsen varhainen kasvuympäristö on todella merkityksellinen, sillä se vaikuttaa myös kehitykseen ja identiteetin muokkautumiseen. Lapsen hermosto kehittyy vuorovaikutuksessa kasvuympäristön kanssa. Kohtaamiset ja kokemukset muovaavat lapsen aivoja ja edistävät hänen kasvuaan. Tästä syystä varhaiskasvatuksessa tulisi suunnitella toimintaa läpi päivän kestäväenä jatkumona, jotta oppiminen ei keskittyisi vain tiettyyn tilanteeseen ja toimintaan. Lapsen kokonaisvaltainen oppiminen merkitsee varhaiskasvatuksessa sitä, että lapsella on mahdollisuus kokea ja havainnoida oppimaansa asiaa, käyttää aistejaan ja omaa liikkuvuuttaan hyödyksi. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, niin sitä konkreettisempaa tulisi oppimisen olla. Ihmissuhteet ovat myös oiva konkreettinen kokemus, sillä pieni lapsi rakentaa omaa luottamuksen ja turvan tunnetta läheisyyden kautta. (Heikkinen 2021: 12–13.) Kasvuympäristön on tärkeää tukea lapsen oppimista, jolloin lapsi voi olla utelias, aktiivinen ja oppimishaluinen. Opetus- ja kasvatustoiminnot tulisi aina suunnitella niin, että ne voisivat tukea lasta yksilönä, eikä vain osana ryhmää. (Toivanen & Törmänen 2010: 11,15.)

Lasten leikeissä ei ole alkua, keskikohtaa tai loppua, eikä välttämättä selvää juonta tai tarinaa. Aikuisen näkökulmasta leikki saattaa näyttää epäselvältä, mutta lasten näkökulmasta leikki on luonnollista. Leikki on lapselle luontainen tapa toimia ja leikki koostuu useista eri tekijöistä. Yhden leikin sisällä voi olla myös useampia leikkejä. Yksittäisten taitojen sijaan lapsen kokonaisvaltaisen olemuksen tukeminen on tärkeämpää, jotta lapsi voi kasvaa oman itsensä tuntevaksi yksilöksi. (Toivanen & Törmänen 2010: 21–22.) Kasvattajan tehtävänä on asettaa tavoitteet lapsen iän ja aiempien opittujen taitojen mukaan. Leikin kautta lapsi voi harjoitella rooleja, saada palautetta sekä tarkkailla muiden toimintaa. (Aro & Adenius-Jokivuori 2003: 255.)

Nykyään painotetaan lapsen omaa osallisuutta ja mielipiteiden esille tuomista. Lapsi on aktiivinen toimija, jolla on omia mielipiteitä ja ideoita, sekä niiden kautta mahdollisuus vaikuttaa omaan oppimiseen. Tarkoituksena on, että lapsi oppisi myös kyseenalaistamaan asioita, pohtimaan uusia ideoita ja kokemaan, että hänen kertomillaan asioilla on merkitystä. Lapsen oman toimijuuden tukemisessa on tavoitteena ennaltaehkäistä syrjäytymistä, opettaa vastuullisuutta ja parantaa itsetuntoa. Näiden asioiden toteutumisen lähtökohtana on se, että lapsi voi ryhmässä hyvin ja hänellä on sellainen olo, että kuuluu joukkoon. Päivähoito, koti, koulu ja harrastukset tukevat hyvin lapsen kasvatusta ja opetusta. Ryhmässä lapsi saa myös vertaistukea. Yhdessä laaditut säännöt ja arvopohja ovat kaiken lähtökohtana, joiden mukaan toimitaan. (Kronqvist & Kumpulainen 2011: 43–45.)

Lapsen toimijuuden edistämiseen kuuluu myös se, että lapsi voi osallistua oman oppimisympäristön suunnitteluun. Tällä pyritään lisäämään lapsen hyvinvointia, sekä motivaatiota oppimiseen. Oppimisympäristö voi olla tila, paikka, verkosto, toiminta tai yhteisö. Päiväkodista lähtien voi jo ihan pieniä lapsia ottaa mukaan toimintaympäristön ideointiin esim. piirtämisen ja rakentelun yhteydessä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011: 45–46.)

Pienryhmätoiminta on nykyään varhaiskasvatuksessa yleistä, joten osallisuuden kannalta tukea tarvitsevat lapset voisivat toimia yhdessä muiden lasten kanssa. Näin vuorovaikutustaidot vahvistuvat ja pienryhmissä osallisuuden merkitys korostuu. Tällöin on myös helpompi ehkäistä kiusaamistilanteita. Varhaiskasvattajan on oltava osallistavassa roolissa, sillä pelkkä toiminnan seuraaminen ei ole tässä tapauksessa riittävää. (Pihlaja ym. 2018: 66–67.)

Kun oppimisympäristöä lähdetään kehittämään, niin tulee siinä ottaa huomioon yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvon periaatteet. Lapsia voi olla eri kulttuureista, jolloin

myös kulttuureiden huomiointi ja kielellisen kehityksen edistäminen ovat tärkeissä rooleissa. Ihanteellinen oppimisympäristö on sellainen, joka kannustaa lapsia osallistumaan. Myös aikuinen on saatavilla, kun toimintaa tai leikkiä tarvitsee tukea niiden etenemiseksi. Tilanteita on myös hyvä osata tarkastella lasten näkökulmasta esim. milloin on sopiva aika puuttua toiminnan ohjaamiseen, miten jakaudutaan ja milloin on tarve liikkumiselle. (Kangas & Lastikka & Karlsson 2021: 119.)

Sosiaalisilla taidoilla on tärkeä merkitys siinä, että lapsi kykenee toimimaan kavereiden kanssa ja muodostamaan uusia kaverisuhteita. Hyviin kaverisuhteisiin kuuluu toisten huomiointi, palautteen kestäminen, kaverin tukeminen, kuuntelu ja ongelmanratkaisutaidot. Ohjaustilanteissa sosiaalisten taitojen merkitys voi näkyä kykynä noudattaa ohjeita, työskennellä itsenäisesti ja pysyä sovituissa asioissa. Sosiaalsiin taitoihin liittyy myös itsesäätely- ja tunnetaidot. (Ojala 2020: 74, 80, 81.)

Vuorovaikutustilanteissa lapselle pitäisi antaa riittävästi aikaa omien havaintojen tekemiseen ja oma-aloitteisuuteen. Lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen tulisi olla vastavuoroista toimintaa. Lapsen tiedolliset toiminnot kehittyvät lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta. Aikuisen ja lapsen välinen yhteistoiminta kuten jutteleminen, leikkiminen ja kirjojen katselu vahvistavat lapsen kehitystä. Kun aikuinen ymmärtää lapsen kehitystason ja tekee oppimisesta leikinomaista, niin silloin lapsi on yleensä kiinnostunut oppimaan. (Sinkkonen 2003: 116–118.)

Arjen kasvatustilanteisiin voi vaikuttaa aikuisen oma käsitys lapsesta, oma tieto lapsen kasvuun- ja kehitykseen liittyvistä asioista, kasvatustyyli, vuorovaikutus, ryhmädynamiikka, ilmapiiri ja ympäristö. Hyvät arjen kasvatustavat toimivat pohjana yksilölliselle ja erityiselle tuelle. Isompi lapsiryhmä kannattaa jakaa pienryhmiin, jolloin toinen ryhmä toimii sisällä ja toinen ulkona. (Koivunen 2009: 91.)

Kasvattajalta vaaditaan sensitiivisyyttä, jotta lapsen tekemiin asioihin osataan vastata myönteisellä tavalla, sekä asioita tarkastella useasta eri näkökulmasta. Pinttyneitä käsityksiä ja sukupuolistereotyyppistä ajattelumallia tulisi välttää. Stereotyyppisessä näkökulmassa esimerkiksi kiusaamistilanteessa poikien katsottaisiin heristävän nyrkkejä ja tyttöjen puhuvan pahaa. Näin saattaisi huomaamattaan jopa hiljaa hyväksyä kyseisen toimintamallin eri sukupuolten välillä. Kasvattaja toimii lapsille esimerkkinä ja voi sanoilla sekä teoilla vahvistaa lapsen identiteetin kehitystä. (Repo 2013: 110–111.)

Inklusiivinen tarkoittaa yhteistä tavoitetta, jossa on huomioitu yhteiskunnalliset tekijät. Varhaiskasvatuksessa se merkitsee, että toiminta on kaikille yhteistä. Tällöin työtavoissa

huomioidaan monipuolisesti myös tukea tarvitsevat lapset ja heidän osallistamisensa, oppiminen ja ryhmäytyminen. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii henkilökunnalta sitoutumista, yhteistyötä, pedagogista osaamista, sekä tarvittavaa koulutusmahdollisuutta. Aluksi on tärkeää kirjata osallisuuden merkitys tavoitteineen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Pihlaja ym. 2018: 66–67.)

2.3 Varhaiskasvatuslaki ja muut ohjaavat asiakirjat

2.3.1 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslain mukaan lapsilla, huoltajilla ja varhaiskasvattajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatussuunnitelman kehittämiseen ja arvioimiseen. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa pitäisi näkyä myös esiopetuksen, perusopetuksen, sekä sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa tehtävän yhteistyön toteutus. Paikallisesti voidaan myös päättää, millä kielellä suunnitelma toteutetaan ja millaista rakennetta suunnitelmassa noudatetaan. (Ahonen 2018: 17–18.)

Varhaiskasvatuslakia on vastikään uudistettu lapsen tuen tarpeen kannalta. Laki on tullut voimaan 1.8.2022 alkaen. Uudistuksen on tarkoitus tarjota lapselle entistä vahvempaa tukea. Nykyään kaikki varhaiskasvatuksessa olevat lapset kuuluvat laadukkaaseen varhaiskasvatuksen tuen piiriin. Jos huoli lapsen kehityksestä nousee, niin tukea tulee antaa välittömästi. Yleisessä tuessa on tiettyjä tukimuotoja, jotka huomioidaan myös vasun tavoitteiden pohjalta. Tuki voi olla varhaiskasvatuksen arjen tilanteissa ohjausta, ja tiettyyn tilanteeseen keskittyvää. Yleisessä tuessa ei tarvita erillistä päätöstä hallintopuolelta. Jos lapsi kuitenkin tarvitsee ulkopuolisia tukimuotoja vammasta tai sairaudesta johtuen, niin päätös tarvitaan. Kun siirrytään tehostettuun tukeen, niin yleisen tuen ei katsota olevan tarpeeksi riittävää. Tehostetussa tuessa on yleensä useampia tukimuotoja. Lapsi saa tehostettua tukea niin pitkään, kuin hänellä on siihen tarvetta. Tehostetun tuen tavoitteena on ehkäistä ongelmien vaikeutumista. Kaikista vahvin tuen muoto on erityinen tuki, jota annetaan yleensä vammasta, tai muusta syystä lapselle. Erityistä tukea suunnitellessa huomioidaan lapsen oma kyky toimia, ja toteuttaa asioita. (Heiskanen & Syrjämäki 2022: 17–20.)

Varhaiskasvatuslain ja opetushallituksen valtakunnallisen määräyksen mukaan laaditaan paikalliset- ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat, sekä järjestetään varhaiskasvatustoimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutus on velvoittava ja voi olettaa, että juuri velvoittavuuden ansiosta varhaiskasvatuksen laatu tulee kehittymään vielä lisää

myönteisemmin. Varhaiskasvatuksen toimijat ovat vuosien ajan pyrkineet saamaan varhaiskasvatusta näkyvämmäksi, jossa tehdään tärkeää työtä lasten yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen eteen. (Ahonen 2018: 14–17.)

Varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun tarkoituksena on luoda pohja lapsen oppimiselle jokapäiväisissä arjen tilanteissa. Suunnitelma voi olla myös hyvä työväline pedagogisen arvioinnin, suunnittelun, kehittämisen ja toiminnan toteuttamisen kannalta. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on tuotu esiin varhaiskasvatuksessa tapahtuneet muutokset, mutta toisaalta suunnitelmassa on myös pitkään käytössä olleita, ja hyväksi todettuja asioita. Uudessa vasussa asiat kuvataan yksityiskohtaisemmin ja laaja-alaista osaamista tuodaan näkyvämmiin esille. (Ahonen 2018: 14–17.)

2.3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatustaki määrittää, kuinka jokaisella lapsella tulee olla henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma niin päiväkodissa, kuin perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Suunnitelma laaditaan, kun lapsi aloittaa hoidon ja se toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvattajan tehtävänä on huomata lapselle tärkeät asiat ja tuoda lapsen näkökulmaa esille. (Ahonen 2018: 22–26.)

Isommat lapset voivat osallistua suunnitelman laatimiseen kertomalla omia ajatuksia, näkemyksiä ja kokemuksia. Keskustelun tueksi voi ottaa kuvakortteja tai muuta rekvisiittaa. Lapsen kertomat ajatukset dokumentoidaan ja huomioidaan vasua laadittaessa. Pienten lasten näkökulmaa voi huomioida havainnoinnin kautta ja keskustelemalla vanhempien kanssa. Uuden vasun keskiössä ovat lapsen etu ja yksilölliset tarpeet. Vasuun kirjataan niin lapsen osaaminen, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, mutta myös tavoitteet toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. (Ahonen 2018: 22–26.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti toiminnan toteuttamiseksi ja kehittämiseksi. Arvioinnissa on hyvä asettaa huomio toimintaympäristöön ja pedagogisen toiminnan tavoitteluun lapsen kasvun- ja kehityksen vahvistamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa tai useammin, mikäli lapsen tarpeet sitä vaativat. Tarpeen voi nostaa esille niin lapsen huoltajat, kuin henkilökunta. Tiivis yhteistyö ja yhteiset näkemykset huoltajien kanssa ovat oleellinen asia varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutettaessa. Joskus näkemykset huoltajien ja henkilökunnan välillä voivat erota toisistaan, sillä koti ja päivähoito ovat täysin

erilaisia paikkoja lapselle. Näkemyseroissa tarvitaan molemminpuolista joustoa ja ymmärrystä, sekä rakentavaa vuoropuhelua. (Ahonen 2018: 22–26.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulisi näkyä lapsen kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet, lapsen kehitystä ja oppimista tukevat tavoitteet, lapsen mahdollinen tuen tarve tai lääkehoitosuunnitelma, sekä lapsen, henkilöstön- ja huoltajien välillä sovitut asiat. Lisäksi suunnitelmassa tulisi näkyä sen laatimiseen osallistuneet henkilöt ja muut mahdolliset asiantuntijat. Myös tieto suunnitelman laatimisen ajankohdasta on tärkeä ja suunnitelman seuraavan tarkistuksen ajankohta. (Ahonen 2018: 22–26.)

2.3.3 Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma toimii pedagogisena työvälineenä, jonka avulla pohjaudutaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteisiin ja sisältöihin. Lapsiryhmän henkilökunta laatii kirjallisen kuvauksen siitä, miten käytännössä toteutetaan tämän tiimin toimintaa. Pääasiallinen vastuu ryhmävasun laatimisesta on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla, mutta toimintakulttuuriin, pedagogisiin käytäntöihin, opetukseen- ja lasten hoitoon liittyvissä asioissa keskustellaan koko ryhmän henkilöstön kanssa. Ryhmävasussa olevien tavoitteiden määrittely edellyttää ryhmän lasten tunteista. Tällöin laaditut tavoitteet palvelevat yksilökohtaisemmin ryhmän lasten tarpeita. (Ahonen 2018: 19–20.)

Ryhmävasun laatiminen olisi suositeltavaa jo heti toimintakauden alussa. Tiimipalaverien yhteydessä ryhmävasua voi päivittää tietyin väliajoin. Tällöin suunnitelmasta saa parhaimman mahdollisen hyödyn, kun sitä työstetään säännöllisesti ryhmän pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin tuloksena. Halutessaan ryhmävasun voi tiivistää seinälle myös kuvakollaasin muotoon, jossa näkyy keskeisimmät toimintaperiaatteet. Suunnitelmassa toiminnan tavoitteiden avaaminen on tärkeää, sillä suppeampi maininta esim. ”Tuemme lasten osallisuutta” ei auta avaamaan riittävästi sitä, miten ja miksi laaditun tavoitteen saavuttaminen on merkittävää. (Ahonen 2018: 19–20.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on paljon vapauksia työn toteuttamiseen ja kehittämiseen. Vasuihin kirjatut tavoitteet vaativat toteutuakseen esimieheltä pedagogisen keskustelun ylläpitoa ja varmistusta laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteutumisesta päivittäisissä toiminnoissa. Esimies ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja voivat toimia yhteistyössä varmistakseen tiimien pedagogiikan kehittymisen. Esimies ja erityisopettaja tapaa toimintakauden alussa tiimin ja käyvät samalla läpi ryhmän tuen tarpeessa olevat lapset. Erityisopettaja antaa palautetta tiimille pedagogiikasta ja antaa tiedon siitä myös

johtajalle. Johtajan kuuluu varmistaa sovittujen työmenetelmien noudattaminen ryhmissä. (Järvinen & Mikkola 2015: 70–76.)

Varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee työtä omalla persoonallaan. Kasvattajien toiminnan mukaan määräytyy se, millä tavalla he kasvattavat, opettavat ja kohtaavat lapsen. Kasvattaja myös tarjoaa ja mahdollistaa lapselle tiettyjä elementtejä oppimisympäristöstä. Kasvattajan oma eettisyys ohjaa lapsen kunnioittavassa kohtaamisessa. Lapsilähtöisellä kasvattajalla on herkkyys lapsen tarpeiden huomioimiselle ja toimintatuokioissa lapsella on mahdollisuus myös itse ideoida ja toteuttaa. (Koivula & Siippainen & Eerola-Pennanen 2022: 170–173.)

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ammatillinen osaaminen painottuu henkilöstön kykyihin toimia ja kehittää pedagogista työtään. Varhaiskasvatuksen järjestäjät tarjoavat siihen puitteet ja rakenteet. Suomessa opettajilla on kuitenkin kokonaisvastuu toiminnasta varhaiskasvatusryhmässä. Vuorovaikutus on kokopäiväistä, eikä suunnittelutyölle ole usein riittävästi aikaa. Varhaiskasvatuksessa järjestettävä tiimityöskentely on tärkeässä asemassa, koska se vaikuttaa pedagogisen toiminnan lisäksi myös työntekijöiden väliseen hyvinvointiin. (Kangas & Lastikka & Karlsson 2021: 29–30.)

Yhteenkuuluvuuden puute voi lisätä stressiä ja heikentää työilmapiiriä. Henkilöstön välillä tapahtuva keskinäinen viestintä vaikuttaa myös lapseen, jotka mallintavat aikuisilta sosiaalisia tapoja toimia. Päiväkodin johtajan tehtävänä on edistää toimintakulttuuria luomalla puitteita ammatilliseen keskusteluun ja rohkaisemalla henkilökuntaa työn säännöllisessä kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat yksi työyhteisön tärkein voimavara. (Kangas ym. 2021: 29–30.)

Vuonna 2019 kansallinen koulutuksen arviointikeskus tutki, miten varhaiskasvatussuunnitelmien (2016 & 2018) uusien perusteiden tavoitteet toteutuivat. Arvioinnin keskiössä tarkasteltiin päiväkodin henkilökunnan- ja perhepäivähoitajien pedagogista toimintaa. Työntekijöiden tehtävänä oli arvioida omaa toimintaansa, ja verrata sitä varhaiskasvatussuunnitelmassa oleviin tavoitteisiin. Tulosten mukaan turvallisuus, lasten oikeus leikkimiseen ja leikkipedagogiikka toteutuivat tavoitteiden mukaisesti. Puutteita todettiin ilmaisun, musiikin, taiteen, liikunnan ja lukutaitoa kehittävien valmiuksien toteuttamisessa. (Ojala 2020: 252–253.)

2.3.4 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Lohjalla hankkeen kautta osallistuneiden sosionomien työnkuvaan kuului tiedostaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi myös Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät asiat (paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma). Varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat aina työntekijän arvopohjana. Niiden perusteella toteutetaan laadukasta varhaiskasvatustyötä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä kuntakohtaisesti. Tässä tapauksessa järjestäjät merkitsevät kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä tai julkista palveluntuottajaa. (Ahonen 2018: 17–18.)

Varhaiskasvatussuunnitelman velvoitus koskee myös esimerkiksi lasten yksityistä päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Kunta voi paikallisesti päättää, onko vasu kaikille yhtenäinen vai laaditaanko se kullekin varhaiskasvatuksen toimijalle erikseen. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma mahdollistaa yksilöllisemmät pedagogiset tavoitteet, painotukset ja erityispiirteet. Lähtökohtaisesti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman on pohjauduttava aina valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, mutta yksilöllisempi pedagoginen tavoitteellisuus sopivissa määrin täydentää varhaiskasvatuksen sisältöä. (Ahonen 2018: 17–18.)

Pedagogisen dokumentoinnin ideana on tuoda näkyväksi lasten mielenkiinnonkohteet ja varhaiskasvatuksessa opitut asiat. Lapsilta saattaa tulla esille uusia ideoita, jotka voidaan asettaa dokumentointi seinälle näkyviin tai peda.net-sivulle. Tällöin niihin on helppo yhdessä palata ja lähteä suunnittelemaan tulevaa toimintaa. Samalla myös lasten toiveet ja mielipiteet on otettu huomioon. Myös henkilökunnan on helpompi arvioida omaa työtään ja sen kehittämistä, kun asiat on ennalta kirjattu tai kuvattu. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Lohjan kaupungin varhaiskasvatusyksiköillä on käytössä kasvunkansiot, joita vanhemmat pääsevät katsomaan peda.net-sivustolta. Kansioista näkee päiväkodissa toteutettua toimintaa, sekä lasten kuvia ja videoita. Jokaisella lapsella on oma kasvunkansio ja henkilökunnan lisäksi kansion näkee lapsen huoltajat. Dokumentoinnilla on tärkeä osuus myös silloin, kun lapsi on siirtymässä toiseen ryhmään. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Monipuolisissa työtavoissa oppimisympäristö huomioidaan mahdollisimman laajasti, jolloin myös lasten on mahdollisuus oppia itselleen ominaisella tavalla. Oppimiskokemukset tuovat lapselle onnistumiseniloa ja samalla motivaatiota oppia lisää. Lohjalla on myös

monipuolinen luonto, joka vaihtelevan maaston ansiosta tukee lapsen liikunnallisia taitoja. Lapsella on mahdollisuus pysähtyä tutkimaan ja ihmettelemään asioita. Myös päiväkodin materiaaleissa näkyy monipuolisuus, sillä ne voivat olla askarteluvälineitä, luonnon antimia, kirjoja, leluja tai tvt-välineitä (iPad). Yksiköissä on myös omat tvt-vastaavat, jotka osaavat neuvoa henkilökuntaa laitteiden käytössä. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Leikin tukemisessa varhaiskasvatuksen henkilökunta sitoutuu vahvistamaan lasten leikkiä. Tärkeitä menetelmiä leikin tukemiseksi on aikuisen läsnäolo, sensitiivisyys, havainnointitaidot, arviointi, pienryhmätoiminta, leikkialueiden monipuolisuus, lelut lasten saatavilla, kuvien käyttö ja leikin jatkuvuus esimerkiksi sisältä ulos siirtyessä. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Kielen ja puheen rikastuttaminen on Lohjalla siinä mielessä hyvässä asemassa, kun kirjastot tekevät yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Kirjastoon voi viedä lasten töitä esille ja osallistua erilaisiin tapahtumiin, kuten satutunnille. Lapsen peruslukutaitoa kehitetään mm. lukemalla ääneen ja selaamalla kirjoja. Lapsia innostetaan kirjojen pariin kirjastokäynneillä ja opastamalla omien suosikkikirjojen löytämisessä. Kirjojen lisäksi on mahdollisuus lainata äänikirjoja, e-kirjoja, lehtiä, musiikkia ja pelejä. Jokaisessa päiväkodissa on oma nimetty kirjastovastaava. Myös lukukoordinaattoreita hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Myös huoltajia kannustetaan lukemaan lapsille ja hyödyntämään kirjaston palveluita. Lohjan kaupunki tekee yhteistyötä kulttuuripalveluiden kanssa. Kulttuuripolku-nimiseen ohjelmaan on kirjattu tavoitteita yhteistyön kannalta. Tarkoituksena on tuoda kulttuuripalveluita eri puolille kaupunkia, mikä mahdollistaa myös kauempana taja-
missa asuvien lasten osallistumisen. Kulttuurien mahdollistaminen voi näkyä varhaiskasvatuksessa myös esimerkiksi konserttien yhteydessä. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Yhteisöllinen toiminta ja ympäristöön tutustuminen ovat myös tärkeitä arvoja varhaiskasvatuksessa. Eri kulttuureista tulevien perheiden kanssa käydään keskustelua heidän toiveistaan. Toiveiden perusteella tuodaan näkyväksi uuden kulttuurin tapoja myös varhaiskasvatuksessa, sekä keskustellaan lapsiryhmissä erilaisista tavoista ja näkemyksistä. Myös Lohjan seurakunnalla on hyvät yhteistyökäytännöt muiden uskonto-yhteisöjen kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksessa harjoitellaan digiosaamista. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä Digiagenda-nimisen tieto- ja viestintätekniikan kehittämissuunnitelman kanssa. Lohjan kaupunki on laatinut ympäristösuunnitelman. Varhaiskasvatuksessa ym-

päristökasvatus noudattaa ympäristösuunnitelman periaatteita. Suunnitelmissa huomioidaan kestävä kehityksen toimintatapoja. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lasta liikkumisessa, kasvussa ja kehityksessä. Lasten liikunnallisia taitoja tuetaan tekemällä retkiä lähimetsään ja muuhun ympäristöön. Lisäksi vuorovaikutus- kaveri- ja tunnetaitoja tuetaan, sekä kiusaamista ehkäistään. Lohjalla kiinnitetään huomiota myös Liikkuva varhaiskasvatus- ohjelmaan. Henkilökunnan tulee kannustaa lapsia toiminnallisten ja liikunnallisten tapojen löytämisessä. Jokaisessa varhaiskasvatussyksikössä on myös nimetty liikuntavastaava, joka tuo omaan yksikköön uusia vinkkejä koulutuksien pohjalta. Kisakallion urheiluopisto tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Ravitsemuspedagogiikassa huomioidaan hyvät pöytätavat, muiden huomiointi ja kiireettömyys. Perheitä kuunnellaan ja lasten yksilölliset tarpeet ravitsemuksen kannalta huomioidaan. Aikuiset tuovat myös oman esimerkinsä läsnäolollaan ruokailutilanteissa. Riittävän levon, päiväunien ja rentoutumisen tarve mahdollistetaan lapselle. Huoltajien kanssa sovitaan yhteistyössä siitä, mitkä ovat riittävät ja sopivat menetelmät lapsen levon toteutumisen kannalta. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioon ottamisen merkitystä tuetaan pedagogisessa toiminnassa ja sen suunnittelussa. Lasta arvostetaan sellaisenaan ja otetaan hänet osaksi ryhmää. Lohjalla on käytössä useita erilaisia menetelmiä lapsen osallisuuden tukemiseen. Menetelmiä voi olla esim. sadutus, haastattelu, kuvaaminen, lapsen kuuntelu, läsnäolo, keskustelu ja toiminta -suunnitelmien toteutus lasten ideoiden mukaisesti. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamisessa tuetaan, vieras- ja monikielisten lasten suomen tai ruotsin kielen oppimista. Suomea toisena kielenä puhuvaa lasta tuetaan hänen omassa varhaiskasvatusryhmässään. Kielen tukemisessa on mukana myös kieli- ja kulttuuriosaamiseen perehtynyt varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Huoltajien kanssa keskustellaan ja käydään läpi, miten lapsi osaa omaa äidinkieltään. Suomen kieltä toteutetaan varhaiskasvatuksessa monipuolisesti eri arjen tilanteissa. Suomen kielen oppimista arvioidaan säännöllisesti. Kirjastosta on myös lainattavissa monikielistä lastenkirjallisuutta. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 43–46.)

2.4 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Sosionomi (AMK)- tutkinto sai alkunsa 1990-luvulla. Tätä ennen pohdittiin sosiaalikasvattajan roolia varhaiskasvatuksessa. Aluksi sosionomitutkinnon kautta oli mahdollisuus saada myös varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys, eli tutkinto tuotti saman pätevyyden kuin kasvatustieteen kandidaatin tutkinnosta valmistuneen varhaiskasvatuksen opettajan. Varhaiskasvatuslaki muutti kelpoisuusvaatimuksia. Näiden kahden tutkinnon pätevyudet on erotettu siten, että molemmilla on omat ammattinimikkeet. Puhutaan varhaiskasvatuksen sosionomista ja varhaiskasvatuksen opettajasta. (Fonsén & Koivula & Korhonen & Ukkonen-Mikkola 2021: 128–130.)

Varhaiskasvatuslain laatimat muutokset varhaiskasvatuksen opettajan ja sosionomin välillä ovat luoneet erilaisia mielipiteitä ja keskusteluja. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaan suuntautuneiden opiskelijoiden määrä on laskenut lakiuudistuksen jälkeen. Lakia laadittaessa yhtenä tavoitteena oli varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien kasvu ja varhaiskasvatuksen opettajien vajeen pienentyminen varhaiskasvatusyksiköissä. Tavoite ei ole toteutunut, sillä koulutustaso on laskenut. Syksystä 2023 lähtien varhaiskasvatuksen sosionomit eivät voi enää päteväytyä varhaiskasvatuksen opettajiksi. Sosionomeja ei houkuttele varhaiskasvatusala enää entiseen tapaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva tulisi selkeyttää ja lakiin kirjata sosionomille henkilöstömitoitus, jotta koulutus lisäisi kiinnostusta. Myös kunnilla on hyvät mahdollisuudet edistää varhaiskasvatuksen sosionomien tilannetta ja tuoda esille sosionomien tarpeellisuutta. (Lampinen 2023.)

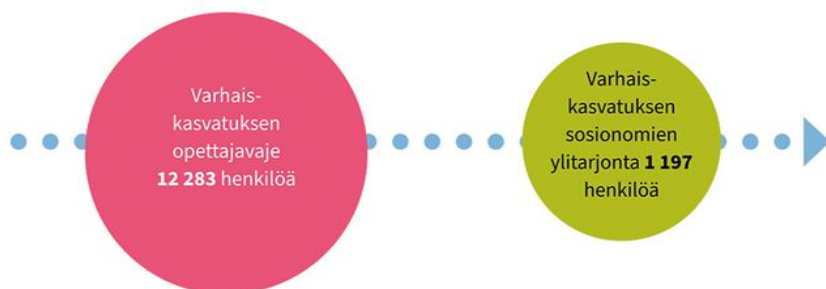
Varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajan välisen yhteistyön sujuvuus edistää parhaiten varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toteutumista. Molemmilla ammattilaisilla on tärkeä asema lapsiryhmässä ja he voivat täydentää toisiaan ammattitaitojensa puolesta. Lisäksi heillä on tärkeä tehtävä suunnitella toimintaa lapsiryhmän tarpeiden ja tavoitteiden mukaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kanssa. Sosionomi voi myös toimia väliaikaisesti varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä, mutta nyt kun pysyvää mahdollisuutta ei ole, niin on todella tärkeää saada varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva selkeästi käyttöön kaikkialla. Selvä linjaus työtehtävissä ja palkkauksessa voisi edesauttaa alalle hakeutumista. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva on uusi ja voi siitä syystä aiheuttaa myös epävarmuutta. Vaikka opettajan toimea ei voi sosionomi enää pysyvästi tehdä, niin jo itsessään varhaiskasvatuksen sosionomilla on tärkeä asema ja tehtävä laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamisessa, joka varmasti tulee hyvin vakiintumaan tulevien vuosien aikana.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeä tunnistaa ja hyödyntää laaja-alaista osaamista, jotta lasten kasvua ja kehitystä voitaisiin vahvistaa mitä parhaimmilla keinoilla. Sosionomitutkinto on ammattikorkeakoulututkinto, joka on laajuudeltaan yhteensä 210 opintopistettä. Tutkintokoulutus sisältää ammatillisia opintoja, vapaasti valittavia opintoja, käytännössä suoritettavaa harjoittelua ja opinnäytetyön. Koulutuksen kesto on kolme ja puoli vuotta. (Fonsén ym. 2021: 128–130.) Sosionomin koulutus edistää laaja-alaisen osaamisen toteutumista varhaiskasvatuksessa, sillä sosionomin koulutus sisältää mm. sosiaalipedagogiikkaa, monikulttuurisuutta, hallinnonalan toimintaa, sekä erityistukeen kuuluvia asioita. (Lampinen 2023.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenne ja henkilöstön riittävyys vuonna 2030

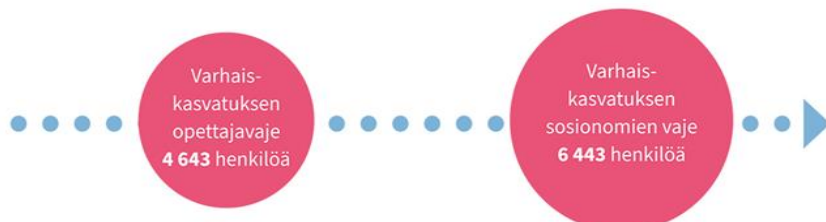
Ennuste 1:

Päiväkotiryhmässä
2 varhaiskasvatuksen opettajaa
1 varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
1–1,5 varhaiskasvatuksen sosionomia / päiväkoti.

Ennuste 2:

Päiväkotiryhmässä
1 varhaiskasvatuksen opettaja
1 varhaiskasvatuksen sosionomi
1 varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.

Lisäksi tällä hetkellä ei-kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia on 2 453.

 Talentia

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen riittävyys vuonna 2023. (Talentia, i.a.)

Sosionomi voi toimia niin varhaiskasvatuksessa, kuin sosiaalipalveluissa. Työtehtävät liittyvät sosiaalisen tuen, kasvatuksen, neuvonnan ja ohjauksen pariin. Sosionomilla on edellytykset toimia myös varhaiskasvatuksen ja laitos- tai asumispalveluiden yksiköiden johto- ja esimiestehtävissä tai hallinnollisella puolella. Sosionomin työparina voi olla sosiaalityöntekijöitä tai muita alan asiantuntijoita. Sosionomin tehtävänimikkeiden kirjo on laaja ja aiheuttaa usein hämäystä. Sosionomin tehtävänimikkeitä on voinut olla esimerkiksi asumisyksikön ohjaaja, etuuskäsittelijä, kehitysvammaisten ohjaaja, koulukuraattori, lastentarhanopettaja, nuorisotyöntekijä, sosiaaliohjaaja tai toiminnanohjaaja. Tavoit-

teena on käyttää jatkossa sosionomi- nimikettä ja selventävää etuliitettä, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomi. Sosionomi työskentelee itsenäisesti monialaisessa työryhmässä ja saattaa olla lähes ainoa edustaja työyhteisössä. Tällöin sosionomilta vaaditaan vastuuta oman osaamisalueensa tuntemisessa. (Raatikainen & Rahikka & Saarnio & Vepsä 2019: 69–71.)

Osa sosiaalihuollon palveluista vaatii sosiaalityöntekijän ammattia, kuten esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden henkilöiden palvelutarpeen arvioinnissa. Pääosin hallinnollisissa johtotehtävissä voi toimia ylemmän korkeakoulututkinnon omaava henkilö, kuten esimerkiksi sosionomi YAMK. (Raatikainen ym. 2019: 69–71.)

Kuva 2. Esimerkkejä sosionomien tehtäväkuvista ja vastuualueista 2020. (Sosiaalialan sosionomien ja ohjaajien oma yhdistys. (SOLA ry.)

Sosiaalialalle valmistuvien sosionomi AMK ja YAMK on laadittu omat kompetenssit työtehtävistä ja osaamisalueista. Sosionomi AMK osaamisalueiden kompetensseina on sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskuntaosaaminen, kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, sekä johtamisosaaminen. Sosionomi YAMK osaamisalueina ovat lisäksi asiantuntijaosaaminen, johtamisosaaminen ja kehittämisosaaminen. (SOAMK 2023.)

Varhaiskasvatuksessa hankkeen kautta työskennelleet sosionomit (AMK ja YAMK) olivat toimineet aiemmin varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä. Heillä oli yhdessä monipuolista ammatillista osaamista. Sosionomit vierailivat säännöllisesti lapsiryhmissä. He kohdasivat lapsia, sekä havainnoivat ryhmässä tapahtuvien toimintojen vaikutuksia lasten kasvun- ja kehityksen edistämiseksi. Kehittämisideoita tuotiin koulutuksista ja varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta. Kaiken perustana olivat lapsiryhmät, joiden toiminnan havainnoinnin perusteella, nostettiin merkityksellisimmät tarpeet esille. Varhaiskasvatuksen sosionomin oli helpompi huomata sellaisia asioita, mitä ei välttämättä tiettyihin rutii-neihin tottuneet työntekijät oivaltaisi päivittäisessä työssään. He toivat myös yhteiskunnallista osaamista esim. palveluiden pariin ohjaamisessa.

3 Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksessa

Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä yhtenä merkittävänä asiana on ennaltaehkäisevä toiminta. Ennaltaehkäisevän toiminnan tarkoitus sosiaali- terveyspalveluissa on tukea hyvinvointia ja lieventää mahdollisia riskitekijöitä ennen, kun ne muuttavat muotoaan huonompaan suuntaan. Varhaisen puuttumisen tärkeitä elementtejä ovat osallisuus ja avoimuus yhteistyössä asiakkaan kanssa. Varhaisen puuttumisen toiminnan ajatellaan usein liittyvän lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Kansainvälisen keskustelun mukaan varhaisella puuttumisella tarkoitetaan rajojen asettamista lapsille- ja nuorille, sekä päätavoitteena ehkäistä syrjäytymisriskejä. Suomessa toiminnalla käsitetään varhaisessa vaiheessa oppimisvaikeuksien huomaamista, oireilua ja tarvittavien tukitoimien järjestämistä. (Kanaoja & Lähteinen & Marjamäki 2010: 144–145.)

3.1 Kasvatusyhteistyö

Asiakastyössä lähdetään aina liikkeelle asiakaslähtöisyydestä. Asiakaslähtöisyydessä asiakas kohdataan kokonaisvaltaisesti aktiivisena ja yhdenvertaisena toimijana. Lähtökohtana on ihmisarvoinen kunnioitus. Asiakkaan kanssa suunnitellaan yhteistyössä hänen tarpeisiinsa sopivat palvelukokonaisuudet. Asiakaslähtöisyyden periaatteet voidaan jakaa kolmeen eri tasoon. Ensimmäisessä tasossa asiakas tulee asiakkaaksi sosiaali- ja terveyspalveluiden pariin ja tällöin asiakkaalla on oltava tukea ja ymmärrystä käytössä olevista palveluista, sekä hänen omista velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan. Asiakkaan oma ymmärrys ja voimavarat tulisi huomioida. Toisessa tasossa asiakaslähtöisyys on sisällä palveluprosessissa, jolloin asiakkaalla tulisi olla oikeus vaikuttaa palveluiden suunnitteluun, järjestämiseen ja arviointiin. Kolmannessa tasossa asiakaslähtöisyyden tulisi näkyä palvelukulttuurin arkisissa käytännöissä. (Helminen 2017: 37.)

Sosionomi voi toteuttaa asiakastyössä erilaisia menetelmiä. Yksi tapa on toiminnallinen työtapa, jossa asiakastyötä toteutetaan ohjatun toiminnan yhteydessä. Toiminnallinen työtapa sopii hyvin myös varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön. Toiminnallinen työtapa sisältää yleensä jonkinlaisen luovan tekemisen. Työtavat voivat liittyä esimerkiksi musiikkiin, sadutukseen, taiteeseen, tanssiin, teatteriin, valokuvaamiseen ja kirjallisuuteen. Toiminnalliset työtavat vaativat ammattilaiselta hyviä vuorovaikutustaitoja ja kyvyn kohdata asiakkaan monipuolisesti. Toiminnallinen työtapa on työväline asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Sosionomin työn hyvänä puolena on luovuus, sillä se auttaa myös rohkaistamaan uusien asiakastyötä tukevien menetelmien löytämisessä. (Mäkinen & Raatikainen & Rahikka & Saarnio 2009: 157–159.)

Lapsen ja huoltajien välisessä yhteistyössä on tavoitteena lapsen yksilöllisen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Varhaiskasvatuksessa huoltajien kohtaaminen on päivittäistä. Tällöin on hyvät mahdollisuudet luoda avoin vuorovaikutussuhde huoltajan ja kasvattajan välille. Varhaiskasvatuksen ja kodin välisen yhteistyön merkitys on kasvanut vuosikymmenten aikana. Aikaisemmin 1980-luvulla, varhaiskasvatuksessa aloitettiin kotikasvatuksen tukeminen ja samaan aikaan myös kasvatuskeskustelut tulivat käyttöön. (Ranta 2021: 40–41.)

Kasvatuskumppanuudesta käsitteenä, alettiin puhua 2000-luvulla. Tällöin myös lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittiin yhteistyössä huoltajien kanssa. Kasvattajan ja huoltajan välinen yhteistyö vahvistuu varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa ja on myös erityisen tärkeää mahdollistaa huoltajille varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseen osallistuminen. Heikommista taustoista tulevien perheiden kanssa, luottamuksellisen ja avoimen yhteistyön merkitys korostuu, jotta lapsen kasvua- ja kehitystä päästään edistämään. (Ranta 2021: 40–41.)

Lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisessä yhteistyössä yhdistyy vanhemman asiantuntijuus omasta lapsesta, sekä työntekijän ammattitaito. Yhteistyö sisältää suunnitelmallista toimintaa, jossa pyritään yhteisiin näkökulmiin. Pääasiallinen vastuu lapsen kasvatuksesta on aina vanhemmilla, mutta varhaiskasvatuksen ammattilainen on vastuussa lapsen kasvusta- ja kehityksessä päiväkodissa. Siksi on erityisen tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä. Lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskeisin tekijä on kasvatuskeskustelu, jonka pohjalta luodaan lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita, yhdessä sovittuja käytäntöjä, sekä tavoitteita varhaiskasvatuksessa tapahtuvalle

toiminnalle. Kasvatuskeskusteluissa vanhemmilla on samalla hyvät mahdollisuudet vaikuttaa varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan toimintaan. (Wallenius 2012: 5–8.)

Kun lapsi aloittaa päivähoiton, voi kasvattaja ehdottaa sitä ennen kotikäyntiä, jossa lapsi pääsee tutussa ympäristössä tutustumaan uuteen aikuiseen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös vahvistaa vanhemmuutta ja tuoda tietoa erilaisista lapsen kasvuun -ja kehitykseen liittyvistä asioista. Joskus päivähoiton aloittaminen saattaa herättää vanhemmassa tunteita, johon kasvattajalta vaaditaan ymmärrystä. (Kanninen & Sigfrids 2012: 133–134.) Henkilökunnalla on tärkeä tehtävä havainnoida ja tarkkailla lasten toimintaa päivittäisissä toiminnoissa varhaiskasvatuksessa. Tehtyjen havaintojen perusteella, on myös helppo kertoa kuulumisia lapsen päivästä. Työntekijän ammatillisuuteen kuuluu tuoda asioita rakentavasti esille, mutta samalla tiedostaa perheen arvot ja näkemykset lapsen kasvatuksessa. (Anupama KC 2010: 16–17.)

3.2 Monialainen yhteistyö

Monialaisessa yhteistyössä työtehtävät ja tavoitteet vaativat toteutuakseen yhteisten ammattitaitojen hyödyntämistä, vastuun jakoa tasapuolisesti ja päätettäviin asioihin osallistumista. Eli jokaisen ammattilaisen tulisi tuoda omat vahvuutensa ja asiantuntijuus esille, jotta asiakasta pystyttäisiin parhaimmalla mahdollisella tavalla auttamaan. (Pärnä 2012: 50.)

Monialainen työskentely vaatii toimiakseen hyviä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Tuloksekkaan toiminnan edellytyksenä on yhteisymmärrys asioista ja arvoista, sekä samantyylinen ihmiskäsitys. Holistisessa ihmiskäsityksessä samaa asiakasta voidaan lähestyä useasta eri näkökulmasta. Tällöin jokainen työntekijä tuo omat ajatukset ja mielipiteensä esille asiakkaan tilanteesta, jolloin yhdessä pohditaan kokonaiskuvaa asiakkaan parhaimmasta mahdollisesta tukemisesta. Päiväkodissa moniammatilliseen tiimiin voi kuulua esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettaja, lähihoitaja, avustaja ja psykologi. Moniammatillisessa yhteistyössä arvostetaan toisten ammattitaitoa ja luovutaan liian minä -keskeisestä ajattelusta. Yhteisymmärrys vaatii joskus työtä, eikä se synny välttämättä helposti. Pidemmällä aikavälillä moniammatillinen työskentely vahvistaa työntekijän osaamista ja jaksamista, kun asioita voi jakaa muiden ammattilaisten kanssa. (Aaltonen & Ojanen & Siven & Vihunen & Vilén 2004: 71.)

Monialaisessa yhteistyössä hyödynnetään varhaiskasvatuksen toteuttamista lasten tarpeita vastaavaksi. Yhteistyössä toimitaan sellaisten tahojen kanssa, jotka tuovat varhaiskasvatukselle hyödyn esim. opetus, liikunta, kirjastot ja muu lähiympäristö. Lisäksi varhaiskasvatus toimii yhteistyössä sosiaalialipuolen muiden palveluiden kanssa kuten neuvolan ja lastensuojelun. Yhteistyön toimijoina voivat olla myös poliisi, siivous- ja ruokapalvelut. (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019: 43.)

Lastenneuvola on yksi yleisin taho, jonka kanssa varhaiskasvatuksen sosionomit tekivät yhteistyötä. Lohjalla on käytäntönä täyttää 3–6-vuotiaista lapsista neuvolaan yhteistyölomake. Lomakkeen tekoon osallistuu yleensä varhaiskasvatuksen opettaja ja huoltaja, mutta joissakin tilanteissa myös sosionomit olivat mukana arvioimassa lapsen taitoja. Sosionomit ehdottivat omien havaintojen pohjalta kirjattavia asioita lomakkeeseen. Sosionomi saattoi myös tarvittaessa olla yhteydessä neuvolaan vanhempien luvalla. Lapsen neuvolakäynnin jälkeen neuvolasta lähetetään oma arviointilomake lapsen taidoista päiväkotiin.

Lastenneuvolassa seurataan tietyin väliajoin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Neuvolan tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jos lapsella on erityisen tuen tarvetta. Erityiseen tukeen liittyvät asiat voivat olla esimerkiksi kehityksen viivästymää, käytösongelmia ja kiusaamista. Vanhemmilla voi olla myös omia terveyteen liittyviä huolia. Neuvolan tehtävänä on varmistaa, että perhe saa heidän tarpeisiinsa sopivan ja riittävän tuen. Lapsen kasvun- ja kehityksen turvaaminen on etusijalla ja tarvittaessa ilmaistaan huoli lapsen hyvinvoinnista kirjaamalla lastensuojeluilmoitus. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.)

Sosionomit tekivät tiivistä yhteistyötä myös puheterapeutin kanssa. Puheterapeutti saatettiin kutsua päiväkotiin lapsen kasvatuskeskusteluun, jossa pohdittiin yhdessä vanhempien kanssa lapselle sopivia keinoja puheen edistämiseksi. Puheterapeutin antamia kuvaohjeita otettiin käyttöön myös lapsen omaan päiväkotiryhmään. Yleensä lapsi ohjataan puheterapeutin vastaanotolle neuvolan kautta. Aluksi puheterapeutti arvioi lapsen puhetta ja kielen kehitystä. Lapsella voi olla puheen viivästymää, ääntämisen hankaluutta tai vaikeus tuottaa puhetta sekä ymmärtää sitä. Joskus kyseessä voi olla kehityksellinen häiriö. (Suomen puheterapeuttiliitto ry 2023.)

Varhaiskasvatuksessa työskennelleet sosionomit tekivät tarvittaessa yhteistyötä myös lastensuojelun kanssa. Yhteistyö sisälsi lastensuojelun kanssa keskustelua, lastensuojeluilmoituksen laatimista yhdessä perheen kanssa ja huolen puheeksi ottamista. Lastensuojelun asiakkuus edesauttaa avun ja tuen saamista.

Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen terveys ja kehitys, sekä poistaa lapsen kasvuoloja vaarantavat tekijät. Lastensuojelussa perhe ja lapsen oikeudet ovat etusijalla. Toiminta perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Perheiden tilanteet voivat olla hyvin moninaisia. Joskus riittää tilapäinen apu ja joissain tilanteissa lastensuojelu on pitkäaikaisempi tukimuoto. Lastensuojelu kunnioittaa perheen yksityisyyttä ja vanhemmuutta, mutta puuttuu epäkohtiin ja kaltoinkohteluun. Lapsi tarvitsee suojelua silloinkin, kun se aiheuttaa vastustusta. Lastensuojelu on käytännön työtä, joka tukee lasta ja vanhempia. Sosionomi ja sosiaalityöntekijä ovat keskeisimpiä ammattilaisia lastensuojelussa. (Bardy 2013: 73–74.)

Lastensuojeluasiakkuus voi lähteä liikkeelle virallisesta lastensuojeluilmoituksesta, perheen omasta yhteydenotosta, tai jonkin perheen ulkopuolisen yhteydenottajan kautta. Vanhempi voi kokea jaksamattomuutta tai perheessä saattaa esiintyä päihteiden väärinkäyttöä. Yleensä ei ole olemassa kuitenkaan yhtä syytä, vaan useat eri tilanteet ovat saattaneet toistensa kanssa johtaa siihen, että lastensuojelun tukea tarvitaan. (Bardy 2013: 95–96.)

3.3 Perhepalvelut

Joskus lapsen hoidon laiminlyönnistä voi herätä huoli varhaiskasvatuksessa. Laiminlyönti voi olla joko aktiivista tai passiivista. Aktiivisessa laiminlyönnissä lapsen jokapäiväiset fyysiset ja emotionaaliset huolenpidot jätetään antamatta. Passiivinen laiminlyönti käsittää huoltajan tai vanhemman jaksamattomuutta, jolloin taustalla voi olla esimerkiksi masennusta. Huoli kannattaa ottaa puheeksi mahdollisimman varhain, jotta tuen tarve päästään aloittamaan ajoissa. Lain mukaan kuntien on annettava ohjausta, vaikka perheellä ei olisi sosiaalihuollon asiakkuutta. Tarkoituksena on palveluiden saaminen matalla kynnyksellä ja siten, että ne tukevat ennalta ehkäisevästi. Laki velvoittaa tarjoamaan perheelle myös kotipalvelua, jos lapsen tilanne sitä vaatii. (Helminen 2017: 129–130.)

Varsinaista perhetyötä toteuttavat yleensä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Toisaalta perhetyöntekijän ammattinimikkeelle ei ole tarkkaa määrittelyä. Toimintaan vaaditaan vähintään sosionomin tai lähihoitajan tutkinto. Tavoitteena on kartoittaa perheen kokonaisvaltainen tilanne ja auttaa voimavarojen löytämisessä. Perhetyötä tekevän ammattilaisen pääasiallinen työväline on hyvät vuorovaikutustaidot. Työ voi olla asiakkaan kuuntelua, asioista kysymistä ja vahvuuksien löytämistä. Perhetyötä tarvitsevilla asiakkailla voi olla tarvetta mm. vanhemmuuden tukemiseen, apua lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa, sekä perheenjäsenten väliseen vuorovaikutuksen vahvistukseen. (Vilén & Seppänen & Tapio & Toivanen 2010: 24–26.)

Perhetyö siirrettiin uudistuksien myötä sosiaalihuoltolakiin. Uudistuksen tarkoituksena on, että perhetyö olisi matalan kynnyksen palvelua, johon ei vaadittaisi erikseen lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyö on ennaltaehkäisevää toimintaa, jossa mahdollistetaan perheelle oikea-aikainen tuki. Perhetyötä on mahdollisuus silti järjestää myös avohuollon tukitoimenpiteenä, joka vaatii lastensuojelun asiakkuuden. Perhetyö tarkoittaa sosiaaliohjausta, jossa tuetaan asiakkaiden hyvinvointia, voimavaroja ja keskinäistä vuorovaikutusta. Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren kasvun- ja kehityksen turvaamiseksi. Perhetyössä tuetaan vanhemmuutta, lasten hoitoa- ja kasvatusta, sekä ohjataan kotiin ja arjen hallintaan liittyvissä asioissa. Myös perheen toimintakykyä ja sosiaalisia suhteita vahvistetaan. Pääosin perhetyötä toteutetaan perheen kotona kotikäyntien yhteydessä. Tällöin tukitoimet saadaan mahdollisimman lähelle perheen arkea. Perhetyöntekijän tehtävänä on tukea vanhemmuutta keskustelemalla ja ohjaamalla arjen käytännöissä. Perhetyön tavoitteena on saada perheeseen pysyvä muutos, jolloin arjessa jaksaminen olisi jatkossa helpompaa. (Araneva 2022: 114–116.)

Sosiaalihuoltolaissa on perheille turvattu myös subjektiivinen oikeus saada mahdollisimman pian sosiaalipalvelua. Sosiaalipalvelun tarkoituksena on turvata lapsen kasvu- ja kehitys. Tällöin perheen sisällä saattaa olla sellaisia ongelmia, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen. Asiakassuunnitelmaan kirjataan arvio lapsen kehityksen kannalta merkityksellisestä palvelusta. Tällöin lapsi on myös erityisen tuen tarpeessa, sillä kasvuolot eivät ole riittävät edistämään lapsen kasvua- ja kehitystä. (Araneva 2022: 115.)

Sosiaalipalveluna voi järjestää myös tukiperhetoimintaa erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheelle. Tukiperhetoimintaa järjestää joko ammatillinen henkilö, jolla on jo valmiiksi kokemusta lasten ja nuorten kanssa työskentelystä tai muuten vapaaehtoinen henkilö, joka on luotettava ja turvallinen. Tukisuhteesta tehdään kirjallinen sopimus, joka sisältää tapaamisten ajankohdat. Alaikäisen lapsen tukisuhteesta tulee olla aina huoltajien hyväksyntä. Tukihenkilöillä on vaitiolovelvollisuus ja se jatkuu myös tukiperhetoiminnan päättymisen jälkeen. Tukiperheessä lapsi viettää normaalia arkea viikonlopun ajan tai sovittaessa myös pidempään loma-aikoina. Tekeminen voi olla normaalia yhdessäoloa tai harrastustoimintaa. Kun perhe hakee tukiperhettä, niin perheen tarpeiden mukaan laaditaan asiakassuunnitelma. Hyvinvointialue tarjoaa tukihenkilöpalvelut joko itse tai hankkii ostopalveluna. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2022.)

Tarvittaessa avohuollon tukitoimena voidaan toteuttaa lyhytaikainen sijoitus. Lapsi sijoitetaan hänen vanhempansa tai muun hänen kasvustaan ja hoidostaan huolehtivan henkilön kanssa. Kriisitilanteessa perheen avohuollon sijoitus toteutetaan turvakodissa,

mutta muutoin sijoitus voi tapahtua laitoksessa tai se järjestetään perhehoidossa. Joissain tapauksissa avohuollon tukitoimina voidaan lapsi sijoittaa myös yksin, mutta sellaiset tilanteet ovat hyvin rajattuja ja lyhytaikaisia. Syitä lapsen yksin sijoittamiseen voi olla lapsen tuen tarpeen arviointi, kuntoutus tai lapsen hoidon järjestäminen esim. huoltajan sairauden vuoksi. Avohuollon tukitoimen kautta tapahtuvan sijoituksen aikana ei rajoiteta lapsen ja huoltajan välistä yhteydenpitoa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.)

Viimesijainen keino lapsen terveyden ja kasvun turvaamiseksi on huostaanotto. Lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen ovat voimakkaita keinoja vaikuttaa perheen tilanteeseen. Huostaanotolla ja sijaishuollolla turvataan lapsen huolenpito. Tarvittaessa näillä keinoilla voidaan turvata myös lapsen oikeus koskemattomuuteen ja turvalliseen ympäristöön. Joskus huostaanotto ja sijaishuolto saattavat olla viimeisiä keinoja turvata lapsen hyvinvointi. Huostaanottotilanteissa lapsella saattaa olla riskinä väkivalta, hyväksikäyttö, muu laiminlyönti tai henkeä uhkaavat tekijät. Huostaanotto jatkuu toistaiseksi ja sen aikana pyritään tilanteen mukaan edistämään perheen jälleenyhdistämistä. Perheen jälleenyhdistämisessä huomioidaan huostaanottoon liittyvät syyt, sekä lapsen ja vanhemman tarpeet. Myös olosuhteilla on merkitystä. (Araneva 2022: 483–485.)

Lastensuojelun tukitoimen kautta lapsi voidaan sijoittaa myös sijaisperheeseen. Sijaisperheissä järjestetään perhehoitoa ja samassa perheessä voi olla myös biologisia lapsia. Pitkäaikaisessa sijoituksessa sijaisperheen vanhemmat huolehtivat lapsen kaikista elämään kuuluvista asioista. Yhteydenpitoa voi olla myös lapsen biologisiin vanhempiin, mikä tukee kasvatuskumppanuutta sijaisvanhempien ja biologisten vanhempien välillä. Joissain tapauksissa sijaisperhe voi olla lapsen ainoa perhe. On huomioitava, että sijoitetut lapset ovat saattaneet menettää luottamuksen aikuisiin ja tämä vaatii sijaisperheeltä ponnisteluja uuden luottamussuhteen rakentamisessa. Lisäksi sopeutuminen uuteen perheeseen vie aikaa. Kun lapsella voi olla kaksi perhettä elämässään, niin on tärkeää, että lapsi voi itse määrittää, mikä on hänen näkökulmastaan oikea perhe. Ammatilaisten olisi hyvä vahvistaa sijaisvanhempia kiintymyskeskeisessä vanhemmuudessa. Sijaisvanhemmilla tulisi olla myös tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Sijoitetulla lapsella on myös oikeus perus- ja erityispalveluihin uudella asuinalueellaan. Ammatilainen voi kannustaa sijaisvanhempia avoimeen ja tasa-arvoiseen yhteistyöhön lapsen biologisten läheisten kanssa. (Monimuotoiset perheet.fi)

Sijaisperheen lapsia voi olla myös varhaiskasvatuksessa. Sosionomin näkökulmasta olisiikin hyvä tarkastella, miten sijaisperheitä voisi tukea varhaiskasvatuksessa. Aluksi olisi hyvä varata aikaa aloituskeskustelulle, jossa käydään lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat läpi, sekä mahdolliset salassapitoon liittyvät asiat. Yhteistyö on aikuisten

kesken tärkeää ja myös lapsen kannalta, jotta lapsen hoito olisi mahdollisimman sujuvaa. Samalla voidaan käydä läpi, minkälaiset asiat vaativat lapsen kasvussa ja kehityksessä tukea ja millä keinoilla niitä voidaan edistää varhaiskasvatuksessa. (Niemelä 2021.)

Lapsi tarvitsee syliä, läheisyyttä, empatiaa ja rajoja. Turvallisuuden tunteen vahvistaminen ja luottamussuhteen syntyminen ovat tärkeitä asioita lapsella, jolla on jo muutenkin ollut paljon muutoksia elämässään. Lapset voivat reagoida myös eri tavalla varhaiskasvatuksessa ja tunteita voi olla monenlaisia. Tuttu ja oma aikuinen auttaa lasta sopeutumisessa ja uuteen ympäristöön tutustumisessa. Lisäksi päiväkodin päivärytmin tulisi olla lapselle selkeä, sillä siirtymätilanteet eri paikkoihin saattavat olla pienen lapsen näkökulmasta haastavia. Kun lapsella on vaikeita asioita taustalla, niin varhaiskasvatus voi parhaimmillaan luoda lapselle turvalliset ja luottavaiset vuorovaikutussuhteet. (Niemelä 2021.)

Varhaiskasvatuksen sosionomilla on hyvät mahdollisuudet hyödyntää omaa koulutustaan ja tietoa sijaisperheen tukemisessa. Sosionomi vahvistaa sijaisperheen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyöverkostoa. Tämä edistäisi varhaiskasvatuksen sujuvuutta myös pidemmällä aikavälillä. Vaikka varhaiskasvatuksen jokaisella ammattilaisella on tärkeä rooli perheen tukemisessa, niin tiuhaan vaihtuvat työntekijät eivät ole välttämättä sijaisperheen näkökulmasta suotuisa kokemus. Perheen kannalta tuttu ja sama ammatilainen voisi edistää heidän tilannettaan.

Sosionomin olisi hyvä toimia varhaiskasvatuksen opettajan rinnalla lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa. Ryhmässä sosionomi havainnoisi varhaiskasvatustilanteita lapsen näkökulmasta ja arvioisi miten perheen toiveet lapsen kasvun- ja kehityksen kannalta toteutuisivat parhaiten varhaiskasvatuksen arjessa. Tiivis yhteistyö ja ajankohtaisista asioista tiedottaminen perheen ja ryhmän omien työntekijöiden välillä edistäisi lapsen tilannetta lisää. Yhteiset keskustelutuokiot palaverien yhteydessä voisivat myös vahvistaa lapsen tilannetta, kun varhaiskasvatuksen toiminnalle asetetut tavoitteet olisivat kaikille selviä.

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Tein opinnäytetyöni yhteistyössä Lohjan kaupungin kanssa. Lohjan kaupunki aloitti hankkeen, jossa sosionomeja tuotiin päiväkoteihin ja aihe herätti kysymyksiä. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat nämä työkokeiluun palkatut sosionomit ja heidän työnkuvansa.

Tarkastelin, miten sosionomin työnkuva toteutettaisiin Lohjan kaupungilla. Opinnäytetyö lähti liikkeelle alkuvuodesta 2021. Sain kuulla, että työpaikkaani oli mahdollisesti tulossa kokeiluun Lohjan kaupungin hankkeen kautta varhaiskasvatuksen sosionomeja. Vielä tuolloin sosionomin nimikkeestä puhuttiin ”laaja-alaisena varhaiskasvatuksen sosionomina”. Juuri tuo laaja-alaisuus nimikkeenä toi mieleen paljon kysymyksiä. Mitä tarkoittaa laaja-alainen varhaiskasvatuksen sosionomi? Samalla mietin, miten varhaiskasvatuksen sosionomi löytää oman paikkansa varhaiskasvatuksessa ja miten hänen työtehtävänsä eroavat muista. Aiemmin sosionomipohjaiset työntekijät ovat työskennelleet varhaiskasvatuksen opettajan roolissa, jolloin luonnollisesti työtehtävienkin päävastuu on ryhmän lasten kasvatuksessa, opetuksessa ja toiminnan suunnittelussa. Nyt kun kokeiluun tulee varhaiskasvatuksen sosionomi nimikkeellä työntekijöitä, niin tämä on sosionomien itsensä lisäksi myös koko työyhteisölle uutta. Keskustelin yhden tulevan sosionomin kanssa näistä asioista ja pian lähtikin idea siitä, että jos lähtisin tarkastelemaan tätä aihetta tulevassani opinnäytetyössäni.

Hain tutkimuslupaa Lohjan kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Opinnäytetyön aihetta pidettiin mielenkiintoisena ja samalla lupasin, että opinnäytetyön tutkimustulokset toimitetaan Lohjan kaupungin lasten, nuorten- ja perheiden palveluiden käyttöön.

Samaan aikaan koronapandemian (Covid-19) vaikutukset näkyivät varhaiskasvatuksessa. Lapsimäärät olivat huomattavasti pienempiä ja vanhempien kanssa käytiin kasvatuskeskusteluja pääosin etänä. Välillä varhaiskasvatuksen sosionomi ilmestyi lähes tyhjiin ryhmätilaan. Suusuojen käyttö rajoitti myös sitä, etteivät lapset nähneet aikuisten ilmeitä, mikä olisi tunnekasvatuksen kannalta ollut erityisen tärkeää. Vuoden 2022 puolella, lasten ryhmäkoot kasvoivat ja koronapandemiarajoituksia helpotettiin.

Kaikesta huolimatta, tein tiivistä yhteistyötä yksikössämme toimivan varhaiskasvatuksen sosionomin kanssa. Hän toi omia ideoitaan ryhmän toimintaan, osallistui lasten kanssa leikkimiseen ja kävimme säännöllistä kasvatukseen liittyvää vuoropuhelua toistemme kanssa. Ideoita vietiin eteenpäin myös ryhmän muille jäsenille ja sosionomi saattoi olla

mukana tiimipalavereissa. Sosionomi osallistui kanssani myös lasten varhaiskasvatuskeskusteluihin, sekä toi tarvittaessa perheille ohjausta heidän tukensa tarvetta vastaaviin palveluihin.

Keväällä 2022 sosionomit toimivat kiusaamisen ehkäisyyn liittyvässä työryhmässä. He ideoivat oman mainoksen ja pyysivät varhaiskasvatuksen henkilökuntaa osallistumaan vuorovaikutteiseen etäkahvilaan. Useampi kasvattaja osallistui mukaan. Ideana oli käydä keskustelua siitä, millä tavalla varhaiskasvattajat voisivat parhaiten ennaltaehkäistä kiusaamista. Keskustelussa kasvattajien näkökulmat ja toiveet pääsivät hyvin esille.

Sosionomien haastattelu toteutui kevään 2022 lopulla ja kahden muun varhaiskasvatuksen henkilökunnan haastattelu alkuvuodesta 2023. Haastatteluihin varattiin aikaa muutama tunti ja ne toteutettiin päiväkodin tiloissa. Kaikki neljä, eri yksiköissä toimivaa sosionomia pääsivät paikalle. Tällöin myös ilmeni, kuinka hankkeen kautta vain yksi sosionomeista sai jatkoa. Hän toimii alueella, jossa koettiin tämän hankkeen aikana olevan eniten tarvetta varhaiskasvatuksen sosionomille.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaista hyötyä varhaiskasvatuksen sosionomien tekemällä yhteistyöllä on?
2. Millä tavalla varhaiskasvatuksen sosionomi voi tukea lapsiperheitä?

Kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus tarkoittaa sitä, että tutkimuksissa pyritään löytämään jotain ilman, että siihen liittyisi lukumääriä. Lukuja käsitellään siis määrällisissä tutkimuksissa, kun taas laadullinen tutkimus sisältää sanoja ja lauseita. Laadullisessa tutkimuksessa perehdytään tutkittavaan asiaan siten, että sen ymmärtää täysin. Laadullinen tutkimus syventyy yhteen asiaan, kun taas esimerkiksi määrällisessä tutkimuksessa voi olla useampia tapauksia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan eri vaiheita ja haetaan tietoa asioiden tarkoituksesta. Tietoa haetaan haastattelun ja havainnoinnin kautta. Laadullisessa tutkimuksessa voi käyttää myös kuvia tutkittavan ilmiön ymmärtämiseksi. (Kananen 2008: 24–25.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on myös kyseenalaistaa aikaisempia ilmiöitä ja perustella tutkittavaa asiaa siten, että sitä voisi ajatella myös uudesta näkökulmasta. Laadullisen tutkimuksen avulla tehty tutkimus on yleensä luotettava silloin, kun tutkittava tapaus ja tulkittava aineisto ovat sopivia keskenään. Oikeastaan luotettavuutta tuo tutkija

itse koko tutkimusprosessin ajan. Tästä syystä tutkijan pitäisi osata myös perustella tekemänsä valinnat ja että miksi hän on kyseisiin menetelmiin päätenyt. (Vilka 2015: 195–197.)

4.2 Aineiston keruu

Tutkimuslupan saatua pohdin, miten saisin opinnäytetyölleni parasta aineistoa ja päädyin ensin havainnoimaan sosionomien työtä ja kun he mielestäni olivat vakiintuneet työhönsä, lähetin heille haastattelukutsut. Kaikki neljä työkokeiluun mukaan lähtenyt sosionomia ilmoittivat osallistuvansa haastatteluun. Sosionomien lisäksi haastattelin vielä kahta muuta varhaiskasvatuksessa mukana olevaa työntekijää.

Sosionomien haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluna. Kahden muun varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilön haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna. Haastatteluaikajohdasta olin yhteydessä yksikössämme toimivaan sosionomiin, joka muiden sosionomien kanssa yhteistyössä, ehdotti sopivaa aikaa. Sosionomit tulivat työyksikköni paikalle ja haastatteluajana huomioitiin riittävät turvavälit koronasuositusten mukaisesti. Yksilöhaastattelut toteutettiin työpaikkani palaverihuoneessa. Aineistoa kertyi monipuolisesti, sillä sosionomien pitkän työkokeilun aikana sai kattavasti tietoa eri aikoina tapahtuvista asioista. Lisäksi päiväkodin muu henkilökunta oli tehnyt myös hyviä havaintoja sosionomien työstä.

Hirsjärven & Hurmeen (2011) mukaan ryhmähaastattelun merkityksessä korostuu hyvin se, miten haastateltavat muodostavat yhteisen mielipiteen heille esitettyyn ajankohtaiseen kysymykseen. Ryhmähaastattelua voidaan hyödyntää erilaisissa tutkimuksissa ja pedagogisissa hankkeissa. Ryhmähaastattelun hyvänä puolena on se, että tietoa saadaan useammalta vastaajalta samanaikaisesti. Ryhmähaastattelun haasteena voi olla se, etteivät kaikki haastateltavat pääse paikalle tai jos haastattelutilanteessa vahvin persoonana on vain esillä. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 61–63.)

Yksilöhaastattelut perustuvat laadulliseen haastatteluun. Laadullisessa haastattelussa toteutuu yksilöllisempi kohtaaminen, jossa ei tavoitella tiettyyn määrään perustuvia yleistyksiä. Oleellista on haastateltavan vastaukset, kokemukset ja näkemykset sellaisenaan. Tutkijan tarkoituksena on ymmärtää niitä, eikä tuoda esille faktoja. (Hyvärinen & Nikander & Ruusuvaara 2017: 89.)

Ryhmähaastattelussa sosionomit olivat saaneet perehtyä ennalta laadittuun haastattelumakkeeseen. Lomake oli lähetetty heille jo aikaisemmin myös sähköpostin kautta.

Haastattelulomakkeen ideana oli toimia perusrunkona ja herättää ajatuksia. Sosionomit olivat myös tehneet vuoropuhelua keskenään ja kirjanneet asioita ylös. Haastattelutilanteessa käytiin avointa keskustelua. Keskustelu oli haastateltavien keskuudessa vastavuoroista ja jokainen heistä lisäsi myös omia näkemyksiä, mikäli niitä ei ollut vielä tuotu esille. Jos jokin asia keskustelussa mietitytti, niin siinä päästiin eri näkökulmien avulla yhteiseen loppupäätelmään. Haastateltavat huomasivat myös, että heillä oli joitakin samantyyllisiä kokemuksia.

Yksilöhaastattelut nauhoitin ja litteroin myöhemmin. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa on tietynlaiset teemat, joiden mukaan haastattelutilanne etenee. Teemojen lisäksi voi olla niihin liittyviä erikseen tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelussa pyritään löytämään sellaisia vastauksia, jotka mukailevat tutkimuksen tarkoitusta. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 77.)

Jaoin haastattelun teemat kahteen eri osaan. Ensimmäisessä osassa keskityttiin varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan ja toisessa osuudessa käsiteltiin sosionomin työnkuvasta nousseita yhteistyötahoja, sekä yleisesti yhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksessa.

Teemahaastattelussa olisi hyvä ottaa huomioon, että pääsevätkö vastaajat itse vaikuttamaan ennalta päätettyihin teemoihin. Valitut teemat eivät ole välttämättä haastateltavalle itselleen merkittäviä. (Hyvärinen ym. 2017: 22.) Tämän vuoksi lähdin haastattelemaan ensin yleisesti varhaiskasvatuksen sosionomin työstä ja sieltä nousi käsitteeksi usein yhteistyöhön liittyviä teemoja.

Haastattelun alussa kerroin opinnäytetyöstäni ja sen tarkoituksesta. Lisäksi pyysin luvan nauhurin käyttöön. Haastatteluissa huomioitiin myös riittävä ajankäyttö ja vastaajien itsemääräämisoikeus eli haastattelutilanne oli täysin vapaaehtoinen.

4.3 Aineiston analyysi

Aluksi kuuntelin haastateltavien nauhoitetta ja perehdyin myös kirjallisiin vastauksiin. Sitteen litteroin vastaukset nauhoitteesta erilliselle paperille kirjalliseen muotoon, jotta niiden hahmottaminen oli helpommin erotettavissa kysymyksistä. Kirjallisista vastauksista lisäsin oleellimmat asiat myös omalle paperille. Numeroin haastateltavat henkilöt seuraavasti: H1, H2 ja niin edelleen. Etsin vastauksista yhtäläisyyksiä ja tiettyjä yksittäisiä sanoja, jotka olisivat yhteydessä toisiinsa. Pelkistettyjen käsitteiden perusteella, yleisimpiä olivat *perhe*, *perhepalvelut* ja *yhteistyö*. Sisällönanalyysi heijastui teoriaan. Tarkastelin

aineistoa sisällönanalyysin avulla ja kävin aineistoa läpi useamman kerran. Aineistoa läpikäydessä etsin vastauksista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Suurimmaksi osaksi löytyi yhtäläisyyksiä ja vain muutamia eroavaisuuksia.

Sisällönanalyysissä materiaalien sisältöä kuvataan sanallisesti. Laadullisessa aineistossa sisällönanalyysiä voi toteuttaa joko aineistopohjalta, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Analyysin tarkoituksena on muodostaa tarkka kuvaus tutkittavasta asiasta. Sisällönanalyysiä käyttämällä voi aineistoa tiivistää ja järjestää selkeäksi ilman, että siitä häviää merkittävä tieto. Laadullisessa aineistossa tavoitteena on lisätä informaation arvoa muuten hajanaisesta materiaalista. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 109–110.)

Analyysin ideana on muokata tietoa uudelleen, jotta tiedon takana olevaan arvoitukseen päästään käsiksi. Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysi keskittyy haastateltavien tuottamaan tekstiin ja äänitallenteeseen. Sisällönanalyysissä on useita eri työvaiheita, kuten redusointi (pelkistäminen), klusterointi (ryhmittely) ja abstrahointi (teoriatietoon heijastaminen). (Kananen 2008: 88, 94.)

Taulukko 1. Esimerkki redusoinnista

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
Lasten kanssa olisi hyvä harjoitella tunnetaitoja	Lapset harjoittelevat tunnetaitoja
Sosionomi voisi avustaa ja kertoa perheille minkälaisiin tukitoimiin heillä on oikeus	Perheiden on helpompi hakea palveluita
Vanhemmat kyselevät ja ottavat kontaktia	Perheet haluavat keskustella

Taulukko 2. Esimerkki klusteroinnista

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
Lapset harjoittelevat tunnetaitoja	Tunnetaitojen opettelu
Perheiden on helpompi hakea palveluita	Palveluihin hakeutuminen
Perheet haluavat keskustella	Asioista keskusteleminen

Aineiston klusterointia kutsutaan myös ryhmittelyksi, jolloin alkuperäiset lauseet eritellään tarkempaan muotoon. Samalla aineistosta myös etsitään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Samantyylliset käsitteet muodostetaan luokaksi. Luokittelussa voi olla tietyn tutkittavan asian ominaisuus tai käsitys. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 112–114.)

Kun aineisto on klusteroitu, niin siirrytään abstrahointiin. Abstrahoinnissa eritellään tutkimuksen kannalta merkittävä tieto ja tiedon perusteella rakennetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 114.)

Taulukko 3. Esimerkki abstrahoinnista

Alaluokat	Pääluokat	Yhdistävä luokka
Tunnetaitojen opettelu	Lapsen tunnetaitojen tukeminen	Perheen kanssa tehtävän yhteistyön merkitys
Palveluihin hakeutuminen	Perhepalvelut	
Asioista keskusteleminen	Kasvatuskeskustelut	

5 Tulokset

Haastateltavien sosionomien mukaan, heidän työkokeilunsa perustui täysin perheiden tarpeeseen. Ensisijainen tarve oli korona-aikana esille noussut vahvempi tuen tarve perheille ja resurssitarve vanhemmuuden tukemiseen. Lisäksi tukea tarvittiin arjessa lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen vahvistamiseen, sekä lasten osallisuuteen. Asiakaslähteisyyden merkitys korostui, kun perheiden toiveita ja tarpeita kuunneltiin. Vastaajat kokivat tärkeänä sen, että perheiden tilanteeseen on aikaa perehtyä huolellisesti ja kiireettömästi.

Perheiden tarpeita ja toiveita kuunneltiin. Sensitiivisyys ja empaattisuus oli myös tärkeitä arvoja. Sitten piti olla kykyä ottaa vaikeitakin asioita esille. (H1)

Vanhemmat toivoivat tukea lasten tunnetaitoihin. Kuvakortteja kannattaa käyttää myös päiväkodissa lasten tunne- ja kaveritaitojen tukemisessa koska silloin lapsi saa monipuolisesti tukea niin kotona kuin hoitopaikassakin. (H2)

Sosionomit tekivät kasvatusyhteistyötä perheen lisäksi myös päiväkodin henkilökunnan kanssa. He tutustuivat ryhmissä lapsiin ja toimintaan. Kun ryhmät ja toimintatavat tulivat tutummiksi, niin sosionomit pystyivät paremmin tuomaan ulkopuolisen näkökulman siihen, millä tavalla asioita voisi kehittää. Sosionomit myös jakoivat tietoa henkilökunnalle ajankohtaisista kasvatukseen liittyvistä asioista ja uusista koulutusmahdollisuuksista.

Henkilökunnan läsnäolo on yksi tärkeimmistä asioista ja se että lapsi oikeasti tulee kuulluksi ja nähdyksi. (H1)

Tarpeen mukaan sosionomit auttoivat henkilöstöä myös päiväkotiarjen haasteissa. Havainnointitaitojen perusteella, sosionomit kartoittivat tukimuotoja lasten tunne- ja kaveritaitojen opetteluun, sekä edistivät lasten osallisuutta. Uusia näkökulmia otettiin puheeksi myös ryhmän henkilökunnan tiimipalavereissa. Perheiden kannalta kasvatusyhteistyö näkyi lasten kasvatustilaisuuksissa, joissa pohdittiin yhteisiä toimintamenetelmiä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Keskusteluissa huomioitiin perheen ja lapsen voimavarat.

Osallistuimme myös tiimipalavereihin, joissa pohdittiin ryhmän työntekijöiden kanssa uusia toimintamalleja. (H3)

Tämän hanketyön aikana emme olleet kasvatusvastuullisia, eli meitä ei laskettu ryhmien työntekijöiden vahvuuteen. Teimme muuten aina tarvittaessa yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa. (H2)

Sosionomi voisi osallistua joskus vanhempainiltaan ja vahvistaa siellä perheiden keskinäistä tutustumista. (H5)

Monialaisessa yhteistyössä sosionomi teki yhteistyötä eri tahojen kanssa. Näihin tahoihin otettiin yhteys aina lapsen ja perheen tarpeiden mukaan. Yleisimpiä tahoja olivat neuvola, lastensuojelu ja puheterapeutti. Sosionomi kommunikoi yhteistyötahojen kanssa korona-aikana pääosin etäyhteyksillä kuten puhelimitse tai sähköpostilla. Joissain tapauksissa ammattilaiset saapuivat myös päiväkotiin keskusteluun koronarajoitukset huomioiden. Vastauksissa kehoitettiin huomioimaan perheen tilannetta myös siltä kannalta, ettei uuden ammattilaisen mukaan tuleminen ole välttämättä perheelle aina helppo asia. Ajan kuluessa luottamus vahvistuu ja uudesta ammattilaisesta voi tulla hyvinkin tärkeä perheelle ja lapselle.

Sosionomi oli yhteydessä eri tahoihin ja sopi aikoja keskusteluihin. Sekin auttoi ryhmää tosi paljon, kun sosionomi teki yhteistyötä perheen, lastensuojelun, puheterapeutin ja neuvolan kanssa. (H6)

Perhepalveluita tarvittiin silloin, kun kasvatustietokeskusteluissa huomattiin, etteivät päiväkodin arjen toiminnot olleet riittäviä lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. Lapsen ja perheen tarpeiden pohjalta kartoitetaan sopivia palvelumuotoja, joita otetaan kasvatustietokeskustelussa esille. Sosionomin tehtävänä on kertoa eri palveluiden mahdollisuuksista, joihin perhe voisi oman tilanteen mukaan hakeutua. Joissain tapauksissa perhe voi olla itse yhteydessä palveluihin, mutta sosionomi voi myös perheen luvalla ottaa yhteyttä tarvittavaan palveluun ja antaa omat suositukset. Vastaajat korostivat perheiden luottamuksen merkitystä ja sitä, että asioita voi yhdessä edistää.

Perheen kanssa keskustellaan aina ensisijaisesti siitä, että voidaanko olla yhteydessä johonkin tiettyyn tahoon ja pyytää sieltä vinkkejä myös päiväkotiin. (H1)

Haastattelujen mukaan sosionomin läsnäolo koettiin hyvänä asiana ja sosionomi pystyi panostamaan enemmän perheiden tarpeisiin ja ulkopuolisiin palveluihin ohjaamiseen. Korona-aika lisäsi perheiden yksinäisyyttä, jolloin myös tietynlaiset huolet lisääntyivät. Sosionomit toimivat vahvistavana tekijänä perheen ja päiväkodin yhteydenpidon välillä. Lisäksi sosionomit tekivät tiivistä yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan, vanhempien, sekä erilaisten verkostojen kuten perheneuvolan ja lastensuojelun kanssa.

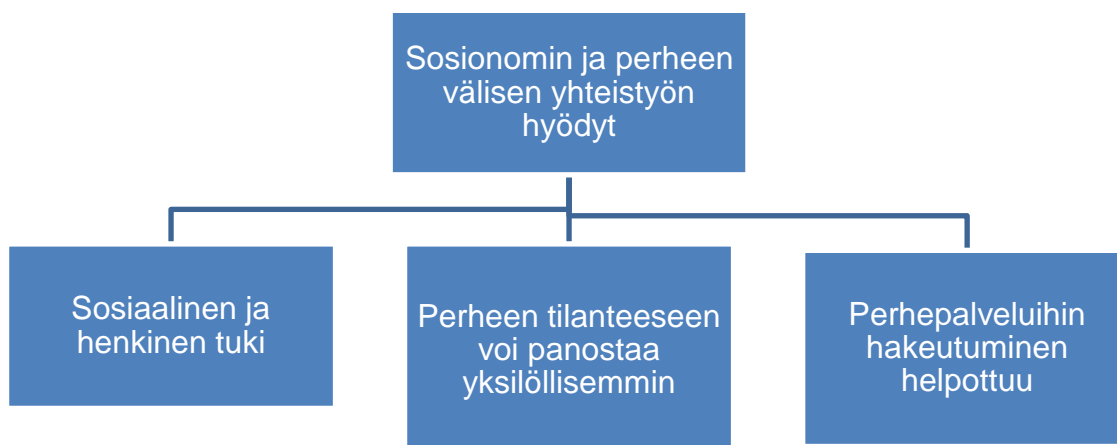
Korona on vaikuttanut siihen, että moni kokee olevansa yksinäisempi ja kun on näitä rajoituksiakin mitä pitää huomioida. Ei sitä voi olla samalla tavalla kontaktissa ihmisten kanssa kuin ennen. (H4)

Kyllä se olisi parempi, että sosionomi olisi tuttu ja pysyvässä aina päiväkodissa, eikä niin että jossain taululla olisi vaikka numero mihin voi soittaa, jos olisi sosionomille asiaa. Silloin se kynnys soittaa voi olla aika iso. (H6)

Varhaiskasvatuksen sosionomin työ on ihmisläheistä ja vastauksissa haluttiin tuoda esille, mitä juuri varhaiskasvatuksen sosionomilta vaaditaan asiakastyössä. Sosionomilta vaaditaan joustamiskykyä, priorisointia, vaikeiden asioiden esille ottamista, oman työn hallitsemista, yhteistyötaitoja, ongelmanratkaisutaitoja ja muutoskykyisyyttä. Kyse-lystä ilmenneiden tuloksien mukaan, varhaiskasvatuksen sosionomit tukivat perheitä yksilökohtaisemmin vanhemmuudessa ja lasten kasvatuksessa, sekä pyrkivät madalta-maan kynnystä perhepalveluiden pariin hakeutumisessa.

Joidenkin perheiden kanssa saattoi olla myös kotikäyntejä. Pääosin olimme päiväkodissa ja kiersimme ryhmissä aina tarpeen mukaan. (H4)

Ammattilaisen tehtävänä on asiakkaan taustoista ja tarpeesta riippuen kartoittaa kokonaistilanne, olla läsnä ja kuunteleva, huomioida käytettävissä olevat voimavarat, sekä laatia asiakkaan omien toiveiden mukaan tavoitteita. Tällöin sosionomilla on oltava tilanteessa myös hyvää havainnointikykyä. Asiakkaiden tilanteet eivät ole koskaan samantaisia ja sosionomilta vaaditaan siksi hyviä ongelmanratkaisutaitoja, sekä tietynlaista sopeutumista uusiin muutoksiin.

Kuvio 1. Tutkimuksesta nousseet merkityksellisimmät tekijät sosionomin ja perheen välisessä yhteistyössä.

6 Tutkimuksen eettisyys

Lohjan kaupungin mahdollistamaan työkokeiluun lähti mukaan neljä sosionomia. Jokainen heistä oli työskennellyt aikaisemmin päiväkodissa sosionomin koulutuksella ja varhaiskasvatuksen opettajan asemassa. Kaikki neljä sosionomia osallistuivat mukaan haastatteluun. Sosionomien lisäksi, haastatteluun osallistui myös kaksi varhaiskasvatuksen muuta työntekijää. Vastauksissa oli yhtäläistä se, että sosionomien työlle koettiin olevan paljon tarvetta. Sosionomien nimike oli hämäävä, sillä aluksi puhuttiin ”laaja-alaisesta” varhaiskasvatuksen sosionomista. Laaja-alaisuudella tarkoitettiin kuitenkin sitä, että sosionomit hajautuivat Lohjalla eri päiväkoteihin tukemaan perheitä. Tällöin he myös hyödynsivät omaa ammattitaitoaan laajemmalle toimintaympäristölle.

Erittelin haastatteluaineistosta keskeisimmäksi nousseita asioita, jotka koettiin tärkeimpinä sosionomin ja perheiden välisen yhteistyön edistämisessä. Näitä pääluokkia oli yhteensä neljä: asiakaslähtöisyys, kasvatusyhteistyö, moniammatillinen yhteistyö ja perhepalvelut.

Suomessa tieteenaloilla olevan tutkijan on noudatettava eettisiä periaatteita. Tutkijan on kunnioitettava tutkimuksessa olevan henkilön itsemääräämisoikeutta. Tutkimus on toteutettava siten, ettei se loukkaa, aiheuta riskejä tai vahinkoja tutkimuskohteelle. Eettiset kysymykset korostuvat, kun tutkija ja tutkittava henkilö kohtaavat. Tutkimukseen osallistuvalla tulee olla luottamusta tutkimusta tekevään ja tieteeseen. Luottamus syntyy, kun tutkimuksessa mukana olevan oikeuksia ja ihmisarvoa kunnioitetaan. Tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista ja haastateltavalla on oikeus halutessaan myös kieltäytyä vastaamasta. Jos haastatteluun osallistuvalla on tutkittavaan organisaatioon työ- tai opiskelusuhte, niin luvan antaa joku muu kuin tutkittava. Haastateltavalla on myös oikeus keskeyttää tutkimustilanne halutessaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 7–9.)

Tutkimusta toteuttava noudattaa eettisyyden lisäksi tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ja suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatimaa tutkimuseettistä ohjetta hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK). (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021).

Hain tutkimukseeni luvan Lohjan kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Luvan myöntämisen jälkeen lähetin haastattelukutsut tutkimukseen osallistuville sosionomeille, jotka saivat perehtyä haastattelukysymyksen ennakoon. Kahta varhaiskasvatuksessa työskennellyttä muuta henkilöä tiedotin myös hyvissä ajoin tulevasta haastattelusta.

7 Johtopäätökset

Lohjan kaupungin hankekokeilu mahdollisti käsityksen siitä, minkälainen työnkuva olisi varhaiskasvatuksen sosionomilla Lohjan kaupungilla työskenneltäessä. Sosionomin työnkuva toimisi Lohjalla parhaiten, jos hän olisi pysyvä osa lapsiryhmää, sekä toimisi opettajan parina ja jakaisi yhteisvastuuta. Sosionomi voisi osallistua opettajan parina varhaiskasvatuskeskusteluihin, sekä huolehtia ryhmän yhteistyöstä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, lastensuojelun ja neuvolan kanssa.

Varhaiskasvatuksen sosionomi voisi toimia pysyvän ryhmän lisäksi tarvittaessa myös kahden eri ryhmän ammattilaisena. Tämä olisi suotuista tilanne erityisesti sellaisissa päiväkodeissa, joissa ryhmät tekevät paljon yhteistyötä keskenään. Tällöin sosionomi tekisi havaintoja ryhmien toiminnasta ja vahvistaisi heidän yhteistyötänsä ennestään.

Haastattelujen tulokset osoittivat, että perheet tarvitsivat tukea koko hankkeen ajan. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen (2022) mukaan, erityisesti äidit kokivat pandemian aikana poikkeusjärjestelyt raskaina. Aluksi pienet lapset suositeltiin pitämään varhaiskasvatuksen sijaan kotona ja isommat koululaiset siirtyivät kotiin etäopetukseen. Samaan aikaan vanhempien piti miettiä, miten saisivat lastenhoidon ja työssäkäynnin yhteensovitettua. Kaiken lisäksi koronapandemia toi jo itsessään epätietoisuutta ja turvattomuutta. Suomessa päiväkoteja ja kouluja ei pidetty suljettuna kuitenkaan kovin pitkään. Perheiden hyvinvointia auttoi kriisin aikana myös sosiaaliturva. Kotihoidon tuen pidempiaikainen käyttö perheissä näkyi erityisesti Uudellamaalla. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2022.)

Sosiaalialalla työskentelevän ammattilaisen on oltava tietoinen yhteiskunnallisista tekijöistä ja kehittää sen pohjalta omaa osaamistaan. Varsinkin asiakkaan tilanteeseen voivat vaikuttaa yhteiskunnalliset muutokset. Myös työelämässä tapahtuvat asiat on huomioitava, jotta omaa ammattitaitoa ja koulutusta voi kehittää työelämälähtöisesti. Sosionomien työssä näkyy oma ammattikulttuuri ja näkemykset työhön kuuluvista tehtävistä. (Tast 2005: 16–18.) Kun sosionomi ymmärtää yhteiskunnallisten tekijöiden merkityksen asiakkaan ongelmien taustalla, niin hän voi kartoittaa eri mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa toimijoiden käytettäväksi, jotta perheet saisivat parhaimmat mahdolliset tukitoimet. (Fonsén & Koivula & Korhonen & Ukkonen-Mikkola 2021: 140.)

Perheen on löydettävä uusia ratkaisumalleja, jos tilanteet muuttuvat yhtäkkiä. Hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että perheessä pystyttäisiin puhumaan myös hankalista asioista. Perhe voi kokonaisvaltaisesti paremmin, jos jokaisen perheessä olevan tarpeeseen on vastattu. (Vilen & Seppänen & Tapio & Toivanen 2010: 12.)

Lisäksi perheiden sisällä voi olla myös erilaisia käsityksiä työn, kotitöiden ja vanhemmuuden yhdistämisestä. Hart & Kelley (2006) ovat tutkineet, miten kotiasiat heijastuvat lapsen käytökseen ja saattavat näkyä lapsessa myös varhaiskasvatuksessa. Usein työstä johtuvat velvollisuudet ja aikataulut tuottavat omia vaatimuksia, jotka huoltajien tulisi yhteensovittaa perhe-elämän kanssa. Huoltajien omat käsitykset vanhemmuuden rooleista ja tehtävistä voivat tuottaa ristiriitoja. On huomioitava myös se, etteivät kaikki vanhemmat ole välttämättä työelämässä ja toinen huoltaja voi ottaa enemmän vastuuta lastenhoidosta. Tutkimuksessa selviää, että mitä enemmän äidit kokivat stressiä työ- ja perhe-elämän välillä, sitä enemmän he kokivat paineita myös vanhemmuudessa. Myös isät kokivat paineita, mutta heillä saattoi olla pidempiä työpäiviä ja työn puolesta vähemmän joustoa vuorojen sovittamisessa. Vanhempien konfliktit heijastuivat myös lasten käytökseen. Tässä tutkimuksessa lasten ikähaitari oli melko suuri (1–4-vuotiaat), mutta toi silti hyvin suuntaa perheissä vallinneista arjen haasteista. (Hart & Kelley 2006: 254–266.)

Tarpeen vaatiessa, varhaiskasvatuksen sosionomi voi tuoda kasvatuskeskusteluun omat näkemyksensä ja suosituksensa siitä, minkälaisten palveluiden pariin perhe voisi hakeutua, sekä kartoittaa saatavissa olevia tukimuotoja. Perheen tilannetta tukevia palveluita on monipuolisesti eri tarkoituksiin. Tukea voivat tarjota tilanteen mukaan esim. äitiys- ja perheneuvolat, kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvonta, sekä erilaiset lasten elatukseen- ja huoltamiseen liittyvät neuvonnat (lastenvalvoja). (Puonti & Saarnio & Hujala 2004: 160.)

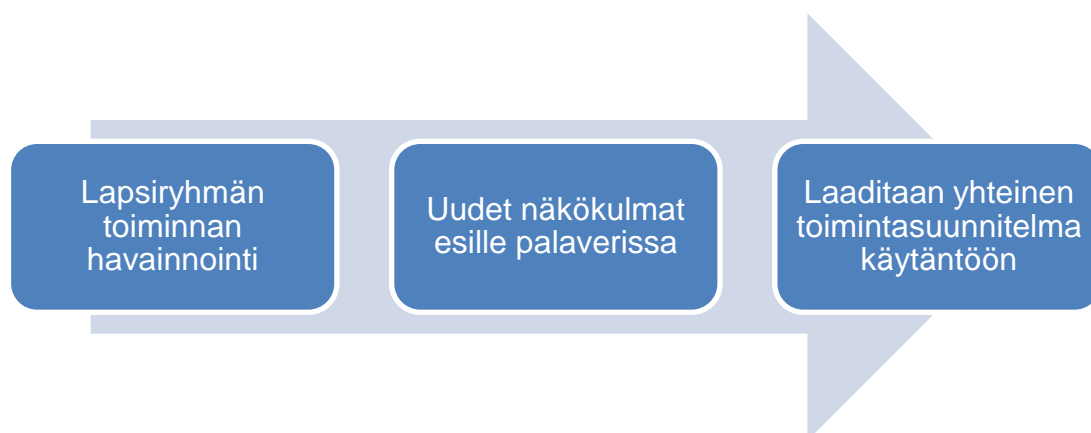
Pesonen ja Puhakka (2023) tuovat esille varhaiskasvatuksen merkitystä lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) kannalta, kun perheiden palvelut yhdistetään perhelähtöiseksi kokonaisuudeksi. Sosiaali- ja terveystieteiden sekä sivistystoimen yhteistyöllä on tärkeää tehtävä perheiden ohjaamisessa oikeanlaisiin palveluihin. Sosionomilla on osaamista ja tietoa sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluiden palvelujärjestelmästä ja palveluohjauksesta. Sosionomi voi hyödyntää moniammatillista verkostoyhteistyötä eri ammattilaisten välillä. Sosionomin laaja-alainen tuntemus alueellisista palveluista edistää varhaiskasvatuksen sosionomin toimintaa palveluihin ohjaamisessa. (Pesonen & Puhakka 2023.)

Sosionomeilta toivottiin hankkeen aikana myös tukimenetelmiä lasten tunnetaitojen käsittelyyn. Sosionomit keskustelivat erilaisista menetelmistä yhteistyössä perheiden kanssa. Pieni lapsi saattaa kohdata päivän aikana monenlaisia tunteita. Lapsella ei ole vielä kykyä säädellä omia tunnereaktioitaan ja tarvitsee siihen aikuisen tukea. Jo pelkästään aikuisen läsnäolo tuo lapselle turvallisuuden tunnetta. Aikuisen tehtävänä on kohdata ja vastaanottaa lapsen tunteet. Tunteita voi myös sanoittaa ja kertoa lapselle, että

on huomannut hänen nykyisen tunnetilansa ja hänellä ei ole hätää. Joskus tunteenpurkaukset voivat olla rajuja ja niiden kohtaamiseen voi olla ennakoituna tietynlainen toimintatapa. Aikuisen tehtävänä on kertoa lapselle mikä on sallittua ja miten toimitaan. Tunteita voi käsitellä monella eri tapaa. Kirjojen ja kuvien kautta lasta voi opettaa tunnistamaan erilaisia tunnetiloja, sekä ohjeistaa pohtimaan mistä tietynlainen tunne on voinut saada alkunsa. Kieltilanteiden jälkeen lapselle on annettava vaihtoehtoinen tapa toimia. Kun tunteita havainnoidaan ääneen, niin lapsi oppii samalla sanoittamaan uusia tunteita. (Neuvokas perhe 2022.)

Lasten ja perheiden tarpeiden mukaan suunnitellaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksen sosionomit toivat tekemiensä havaintojen ja koulutuksien kautta uusia toimintaideoita ja näkökulmia yhteiseen palaveriin. Palavereissa keskustellaan usein nykyisestä toiminnasta ja arvioidaan miten asiat ovat toteutuneet, sekä suunnitellaan mahdollisia uusia toimintamalleja. Sosionomin osaaminen toiminnan arvioinnissa on tärkeää, koska se edistää laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamista ja uusien näkökulmien esiin tuomista ryhmän tarpeiden mukaan.

Varhaiskasvatuksessa arviointia voi toteuttaa niin lapsiryhmän, kuin henkilökunnan toiminnan kehittämisessä. Arviointia on toteutettava säännöllisesti, jotta kehittäminen eläytyy muuttuvien tarpeiden kanssa. Jos toiminta suunnitellaan liian tarkasti ennalta ja arviointi jätetään väliin, saattaa huomio olla vain tulevan toiminnan etenemisessä, eikä siinä ole muutoskykyisyyttä lasten tarpeiden mukaan. Havainnointitaitojen ansiosta kasvattaja pystyy jatkuvasti seuraamaan, mihin oppimisen kannalta tärkeään alueeseen tulisi kiinnittää seuraavaksi huomiota. Toiminnan arviointi voi antaa näkökulmaa myös siihen, millä tavalla kasvattaja on onnistunut toiminnallisen tuokion ohjaamisessa. Kun arviointia tehdään lapsen oppimisen hyväksi, niin oppimisprosessi tulisi huomioida tällöin kokonaisvaltaisesti, jotta tiedettäisiin edetä kohti haluttua tavoitetta. Pidemmällä ajanjaksolla toteutettu arviointi antaa tietoa siitä, mistä on lähdetty liikkeelle, miten oppimisprosessi on edistynyt tai muuttunut, sekä mikä on lopputulos. Varhaiskasvatuksessa ei ole koskaan lopullista päämäärää, vaan oppiminen on prosessi, johon vaikuttavat useat eri tekijät. (Gyekye & Nikkilä 2013: 27–35.)

Kuvio 2. Tutkimuksen tuloksista johdettu esimerkkitalanne varhaiskasvatuksen kehittämistä sosionomin ja muun varhaiskasvatuksen henkilökunnan yhteistyön pohjalta.

Tuloksissa ilmeni yleinen tyytyväisyys sosionomien työkokeiluun Lohjan alueen päiväkodeissa. Tällöin saatiin lisäresursseja varhaiskasvatukseen ja samalla tarjottiin apua perheille, joille korona-aika toi lisää epävarmuutta omassa vanhemmuudessa pärjäämiseen. Tärkeintä oli edistää perheiden jaksamista ja hyvinvointia, sekä tuoda helpotusta myös varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Lasten ja vanhempien jaksamisesta oltiin huolissaan ja erilaisista mahdollisista lieveilmiöistä, kuten kiusaamisen lisääntymisestä. Sosionomit lähtivät kehittämään kiusaamisen ennaltaehkäisyyn suunnitelmaa ja he tarjosivat henkilökunnalle mahdollisuuden osallistua vuorovaikutteiseen etäkahvilaan, jossa haettiin työkaluja kiusaamisen vastaiseen toimintaan. Varhaiskasvatuksessa henkilökunta keskittyy lähinnä lasten kasvun- ja kehityksen tukemiseen, eikä varsinaisesti perheissä vallitseviin haasteisiin. Sosionomeilla oli ammatilliset valmiudet syventyä perheiden tilanteeseen paremmin ja avustaa oikeanlaisiin tukipalveluihin hakeutumisessa.

Negatiiviseksi koettiin sosionomien irrallisuus ja väliaikaisuus, sillä hanke mahdollisti sosionomien työkokeilun vain tietyllä ajalla. Sosionomit eivät olleet myöskään kasvatusvastuullisia, vaan he vierailivat eri ryhmissä. Haastatteluista ilmeni, kuinka sosionomia olisi toivottu pysyväksi työntekijäksi tiettyyn ryhmään. Sosionomia toivottaisiin työpariksi varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, jolloin vastuuta voisi jakaa keskenään ja he osallistuisivat yhdessä kasvatuskeskusteluihin.

Kun hanke mahdollisti vain väliaikaisesti sosionomien työskentelyn, niin pidemmäksi ajaksi sitoutuminen oli vaikeampaa. Tästä syystä meni aikaa, että sosionomit löysivät oman paikkansa, tutustuivat lapsiryhmiin ja perheisiin. Myös perheillä voi mennä oma aikansa, kun pystyvät olemaan vapautuneesti uuden ammattilaisen seurassa. Haastatteluissa useampi mainitsi, kuinka varhaiskasvatuksen sosionomin pitäisi olla pysyvänä

ammattilaisena varhaiskasvatuksessa. Hankkeen avulla lähdettiin kuitenkin kokeilemaan ja rakentamaan tulevaisuuden varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa Lohjalla. Perheiden kannalta sosionomien työkokeilu oli mielekäs vaihtoehto, sillä se lisäsi perheiden hyvinvointia ja yksilöllisempää kohtaamista.

Asiakaslähtöisyys	Kasvatusyhteistyö	Monialainen yhteistyö	Perhepalvelut
<p>Perheet tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja lasten tunnetaitoihin.</p> <p>Lapsen ja perheen tarpeiden mukaan luodaan tavoitteet päiväkodin toimintaan ja annetaan vinkkejä myös kotiin.</p>	<p>Sosionomi tekee yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan ja perheen kanssa.</p> <p>Sosionomi vierailee tietyin väliajoin lapsiryhmissä ja tuo uusia vinkkejä, sekä auttaa tarvittaessa henkilökuntaa haasteissa.</p>	<p>Sosionomi oli tarvittaessa yhteydessä tiettyjen tahojen, kuten lastensuojelun, puheterapeutin ja neuvolan kanssa. Tällöin saatiin nopeammin tietoa myös päiväkodin puolelta lapsen tukeen liittyvistä asioista.</p>	<p>Perhepalveluihin hakeutuminen madaltuu sosionomin tuen ja yhteistyön ansiosta.</p> <p>Perheet saavat kattavaa tietoa heille kuuluvista palveluista.</p>

Taulukko 1. Tuloksista johdetut vaiheet, joiden mukaan sosionomi edistää yhteistyötä varhaiskasvatuksessa.

8 Pohdinta

Varhaiskasvatuksen sisällä toimii monenlaisia ammattilaisia, joiden osaamista ja tietotaitoa hyödyntämällä voidaan edistää varhaiskasvatuksen toimintaa. Päiväkodin ryhmissä on omat vakituiset ammattilaiset ja lasten vanhemmilla on parhainta mahdollista tietoa oman lapsensa asioista. Varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyötä tekevät esimerkiksi myös puheterapeutti, fysioterapeutti, neuvola, lastensuojelu ja muut tarvittavat tahot.

Lapsen ja vanhemman näkökulmasta, varhaiskasvatus ammattilaisineen voi näyttäytyä hyvinkin laajana kokonaisuutena. Perheellä ei ole välttämättä tietoa omista oikeuksistaan ja tarvittavista mahdollisista palveluista. Lisäksi työpaineet ja arjen hektisyys voivat lisätä stressiä entisestään. Puute riittävästä yhteistyöstä on myös haitaksi laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteutukselle, jolloin toiminta voi olla irrallista.

Haastateltavista muutama työskenteli myös vuoropäiväkodissa, jossa arkirytmillä on päivätoimintaan päiväkotia verrattuna epäsäännöllisempää. Lasten ja heidän vuorotyötänsä tekevien vanhempien päivät voivat olla hyvinkin rikkonaisia. Tästä syystä myös lasten vanhempien saavutettavuus lapsen tuonti- ja hakutilanteissa voi olla työntekijän näkökulmasta haastavampaa. Tiedonkulun ja yhteistyön merkitys korostuu entisestään vuoropäiväkodissa, jossa lapset saattavat olla päivystysaikoina tai myöhäisissä vuoroissa eri ryhmissä. Perheet voivat kohdata jo perusarjessa useampia työntekijöitä, jotka eivät ole välttämättä lapsen oman ryhmän henkilökuntaa. Tämän lisäksi perheen asioita saat-
taa hoitaa myös päiväkodin ulkopuolisia yhteistyötahoja. Vanhemman ja lapsen voi olla vaikea tiedostaa, ketkä varhaiskasvatuksessa työskentelevistä ammattilaisista kuuluvat varsinaisesti lapsen omaan ryhmään ja vastaavat juuri heidän lapsensa asioista.

Pysyvyydestä ja tutusta toimintaympäristöstä on keskusteltu yleisellä tasolla jo pitkään. Lasten ja perheiden kannalta on aina parempi vaihtoehto, jos toimintaympäristö ammat-
tilaisineen säilyy mahdollisimman muuttumattomana. Tällöin myös perheen ja lapsen on helpompi muodostaa luottamussuhde varhaiskasvatuksessa työskenteleviin ammattilai-
siin, mikä taas helpottaa laadukkaan yhteistyön toteutumista. Haastattelujen perusteella varhaiskasvatuksen sosionomin läsnäolo ryhmässä ja kasvatustilanteissa todettiin toimivaksi, sillä sosionomi oli hankkeen aikana aina pysyvänä tietyissä perhetapaami-
sissa. Samalla huomattiin, kuinka hyvin varhaiskasvatus hyötyisi, jos sosionomi olisi py-
syvänä vahvuutena lapsiryhmässä.

Varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan työnkuvat myös mietityttivät hankkeen alussa varhaiskasvatuksessa toimijoita. Keskustelun aiheiksi nousi kysymyksiä, joissa pohdittiin, että onko sosionomin työnkuva varhaiskasvatuk-
sessa samanlaista, kuin erityisopettajan. Molempien ammattilaisten tiedettiin tukevan perheitä haastavissa kasvatustilanteissa tai muissa perhettä askarruttavissa asioissa. Hankkeen jatkuessa sosionomin työnkuva varhaiskasvatuksessa alkoi kuitenkin selkiy-
tymään. Sosionomin työnkuva on tukea perheitä oikeanlaisiin palveluihin hakeutumi-
sessa ja olla läsnä oleva ammattilainen, kun perhe tarvitsee tukea vanhemmuudessa ja muissa mahdollisissa arjen haasteissa. Erityisopettaja vastaa enemmän lapsen kas-
vuun- ja kehitykseen liittyvistä asioista. Molemmat ammattilaiset voivat tehdä laadukasta yhteistyötä keskenään, sekä lapsiryhmän työntekijöiden kanssa. Tällöin useamman eri ammattilaisen osaaminen ja vahvuudet pääsevät korostumaan yhdessä. Tämä vaikuttaa myös suotuisasti tiedonkulkuun, jolloin kaikilla lasta hoitavilla ammattilaisilla on hyvät keinot laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

Yhteistyön merkityksessä korostuu myös varhaiskasvatuksen tietosuoja-asiat. Varhaiskasvatuksessa noudatetaan tarkkaa tietosuojaa ja onkin todella tärkeä tiedostaa, mitä tietoa voi siirtää ja kenelle. Tiedonsiirron kanssa voi olla myös erityistapauksia (esim. huoltajuusasioissa, ketkä aikuiset vastaavat lapsen kasvatuksesta ja ketkä eivät). Jos lapsi siirtyy toiseen päiväkotiin, on tiedettävä mitä tietoa on oleellista siirtää ja mitkä tiedot arkistoidaan. Lisäksi kasvatuskeskusteluissa on huomioitava, että lapsen ja vanhemman luottamuksen saamiseen menee oma aikansa. Varhaiskasvatuksessa tietoa käytetään lapsen kasvun- ja kehityksen edistämiseksi. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on ollut tärkeä tehtävä edistää tarvittavan tiedon kulkua eteenpäin ja myös varmistaa, että saadun tiedon mukaan on ymmärretty, miten sitä lähdetään hyödyntämään lapsen kehityksessä. Hankkeen aikana sosionomit toivat ryhmiin ajankohtaista tietoa koulutuksista ja palavereista.

Yhdellä sosionomeista oli käytössä myös kuvakortit lasten tunnetaitojen käsittelyyn. Kuvakorteiksi valikoituivat Pedapuu:n toiminnanohjauskortit, joissa nalleilla on eri värisillä pohjilla eri tunteet. Korttien väreistä puhuttiin liikennevaloina, jolloin vihreällä korttipohjalla matka eteni hienosti, keltaisella pitää hieman ennakoida ja punaisella pysähdyttävä miettimään keinoja tunnetilaan. Jo pelkästään kortit herättivät lasten mielenkiinnon ja niiden tunnetilat toivat lapsille yhteistä keskustelua. Lapset saattoivat käydä katsomassa kuvia ja pohtimassa, minkä värinen tunnetila on meneillään tai saattaa olla tulossa. Korttien avulla opittiin tunteiden lisäksi värejä ja liikennevaloja muistuttavat värit toivat lapsille innostusta autoleikkeihin. Tunnekortteja ehdotettiin myös ryhmiin ja perheille. Tunnetaitojen avulla pyrittiin antamaan lapselle työkaluja omien tunteiden käsittelyyn ja hallintaan, sekä ehkäisemään mahdollisia kiusaamistilanteita.

Kuva 3. Sosionomin käyttämät toiminnanohjauskortit (Pedapuu.)

Hankkeen aikana sosionomit olivat eri varhaiskasvatustyksiköissä, eikä heitä ollut tarkoitettu vain tiettyihin lapsiryhmiin pysyviksi ammattilaisiksi. Yhteistyön kannalta oli suotuisaa, että sosionomit toimivat tietyissä yksiköissä. Kun sosionomi ei ollut ryhmästä vastuussa, niin hänellä oli hyvät mahdollisuudet hyödyntää ammattitaitoaan myös päiväkodin ulkopuolella (esim. kotikäyntien yhteydessä) tai hakeutua koulutuksiin, sekä työstää erilaisia projekteja (esim. kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma). Toisaalta yhteistyön koettiin olevan tiiviimpää ja vahvempaa, kun sosionomi oli enemmän läsnä vierailujensa aikana tietyssä lapsiryhmässä. Haastattelujen mukaan sosionomin pysyvä vahvuus tietyssä lapsiryhmässä koettiin yhteistyön kannalta kaikista parhaimmaksi vaihtoehdoksi.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosionomeille mahdollistaman työkokemuksen ja yhteistyön hyötyjä varhaiskasvatuksessa Lohjalla. Samalla pyrittiin matalan kynnyksen perhepalveluun koronapandemian aikana. Tutkimuksen avulla sai tietoa siitä, miten suurella osalla yhteistyö on varhaiskasvatuksessa, niin perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi, kuin varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Sosionomi voi hyvien yhteistyötaitojen avulla kehittää varhaiskasvatustoimintaa, tukea henkilökunnan kanssa lapsiryhmien toimintaa ja vahvistaa perheiden kanssa tehtävää kasvatustyötä.

Hankekokeilu oli uusi, niin sosionomeille itselleen, kuin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ja perheille. Oli lähdettävä luomaan työnkuvaa ja tuoda siitä tietoa myös muille varhaiskasvatuksessa toimijoille. Perheiden kanssa tutustumiseen varattiin aikaa ja tuotiin tietoutta yhteistyön mahdollisuuksista varhaiskasvatuksen sosionomin kanssa.

Tutkimuksen alussa oli selvää, ettei varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvasta ollut vielä kovin paljon tutkittavaa tietoa. Joissakin kaupungeissa sosionomi on jo ehtinyt vakiinnuttamaan paikkansa varhaiskasvatuksessa. Lohjalla sosionomin työnkuva on vielä kehitysvaiheessa ja sen vuoksi työnkuvan merkitystä oli hyvä lähteä tutkimaan tarkemmin.

Tutkimusta tehdessä oli vaikeuksia löytää tarpeeksi haastateltavia. Työkokeiluun mukaan lähteneitä sosionomeja oli yhteensä neljä, eikä heitä ollut Lohjalla enempää. Lähtökohtaisesti tavoittelin noin kymmentä haastateltavaa ja sain lopulta yhteensä kuusi. Kuudesta haastateltavasta kaksi oli varhaiskasvatuksen muuta henkilökuntaa, jotka toivat oman näkökulmansa sosionomien työstä. Tutkimukseni kannalta kuusi haastateltavaa oli kuitenkin sopiva määrä, sillä hankkeeseen lähteneitä sosionomeja oli vain rajallisesti ja varhaiskasvatuksen kaksi muuta työntekijää olivat hyvin tietoisia sosionomien

työstä. Lisäksi opinnäytetyötä on työstetty pidemmällä aikavälillä, jolloin varhaiskasvatuksen sosionomien työn tuloksia on päässyt seuraamaan myös laajemmasta näkökulmasta.

Aluksi haastateltavien vähäinen määrä tuotti epävarmuutta tutkimustuloksien mahdollisessa hyödyntämisessä, mutta saatuja haastattelutuloksia on käytetty työssä mahdollisimman laajasti. Lisäksi tulokset vastaavat sosionomin merkityksellisyydestä jo aiemmissa tehdyissä tutkimuksissa, mikä lisää tutkimuksen uskottavuutta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeintä, että tutkittava ilmiö tulee ymmärretyksi. Tällöin tutkimusaineiston ja haastateltavien lukumäärän ei tarvitse olla välttämättä kovin laaja, sillä niiden kanssa ei ole yleistä sääntöä. Tutkimus määrittelee sen, kuinka paljon resursseja ja aikaa se vaatii. (KvaliMOTV, i.a.)

Tutkimus on ajankohtainen, sillä varhaiskasvatuksen sosionomi ei ole vielä kaikissa paikoissa vakiintuneena ja perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä ei voi koskaan korostaa liikaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön resurssipula on puhuttanut yhteiskunnallisesti paljon ja samalla laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutuminen. Varhaiskasvatus vaatii toteutuakseen myös hyviä yhteistyötaitoja lasten vanhempien ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Tällöin lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen edistämiseksi lapsen ympärillä olevat aikuiset pyrkivät toimimaan samalla tavalla. Yhteistyön puuttuessa merkittävä tieto ei kulje ja yhteisiin toimintatapoihin tulee tietoaukkoja.

Aluksi työkokeiluun lähteneistä sosionomeista käytettiin nimitystä ”laaja-alainen varhaiskasvatuksen sosionomi”. Käsitteenä se oli hämäävä ja halusin lähteä selvittämään sen tarkoitusta. Pian nimike kuitenkin selkiintyi ja kävi ilmi, että laaja-alaisuudella lähdettiin hakemaan sitä, että sosionomit jakautuvat omiin alueisiin Lohjalla ja laajentavat näin eri yksiköihin omaa ammattitaitoaan. Sosionomien työnimike on ja tulee jatkossakin olemaan ”varhaiskasvatuksen sosionomi”.

Teoreettinen viitekehys keskittyi vain niihin osa-alueisiin, jotka hankkeen kautta työskentelevien sosionomien ammattitaitoon sisältyi. Tässä tapauksessa sosionomien työ liittyi varhaiskasvatuksessa lasten toiminnan havainnointiin, perhetyöhön, lastensuojeluun, sosiaaliohjaukseen, asiakastyöhön ja monialaiseen yhteistyöhön. Sosionomien työn ohjaavana arvopohjana toimivat varhaiskasvatussuunnitelmat. Lisäksi sosionomit tarkastelivat varhaiskasvatusta kehittämisen näkökulmasta, sekä toivat uusia toimintaehdotuksia henkilökunnan työskentelyyn.

Hankkeen kautta työllistyneet sosionomit myös erosivat tavanomaisesta sosionomin työstä siten, etteivät he lapsiryhmissä vieraillessaan olleet kasvatusvastuullisia. He eivät siis olleet varsinaisesti ryhmäkoon vahvuuteen kiinnitettyjä ammattilaisia. Sosionomien työn tarkoituksena oli tehdä havaintoja ryhmien toiminnasta, kohdata lapsia, tuoda uusia ideoita ja näkökulmia varhaiskasvatustyön kehittämiseen, sekä tukea perheitä. Tämä mahdollisti myös sen, että sosionomit voitiin tarvittaessa pyytää tiettyyn yksikköön tai ryhmään vierailulle. Pääosin sosionomeilla olivat kuitenkin omat alueet ja yksiköt, joissa he harjoittivat toimintaansa.

Hankkeen kannalta oli positiivista, että sosionomit saivat toisiltaan vertaistukea. Tämä oli erityisen tärkeää, kun täysin uutta työryhmää lähdettiin kokeilemaan, eikä näin ollen muita verrattavia kohderyhmiä ollut. Vertaistuen avulla syntyi uusia ajatuksia ja ideoita, sekä ratkaisuja askarruttaviin asioihin. Tällöin myös jokaisen yksilöllisen ammattitaidon kehittäminen vahvistui, sillä oppiminen voi tapahtua myös työntekijöiden välisten ammat-
tovahvuuksien kautta.

Tulokset vastasivat siihen, mitä olettamuksia sosionomien työkokeilusta oli aikaisemmin mielessä. Sosionomit olivat todella merkityksellinen lisä varhaiskasvatuksessa ja hanke-
kokeilu ajoitettiin juuri oikeaan kohtaan. Koronapandemia oli tuonut herkässä tilassa ole-
vaan varhaiskasvatukseen epävarmuutta ja heikolla hetkellä perheiden tukemiseen saa-
tiin myös lisää resursseja. Sosionomit toivat siis mukanaan hyvinvointia, joka heijastui
monipuolisesti eri tekijöihin ympäristössä.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen sosionomi tulee työskentelemään päiväkodissa
tietyssä ryhmässä ja olemaan osa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Tämän hankkeen
aikana sosionomit eivät olleet kasvatusvastuullisia ja kiinnitettyinä lapsiryhmiin, vaan he
vierailivat aina tarpeen mukaan eri paikoissa. Sosionomien työ oli itsenäistä ja heidät oli
jaettu Lohjalla omiin alueisiin. Alueet päätettiin sen mukaan, missä oli eniten tarvetta.
Tietyin väliajoin sosionomit kokoontuivat yhteisiin palavereihin suunnittelemaan ja kehit-
tämään työtään eteenpäin. Kun sosionomi on pysyvänä resurssina ryhmässä, niin tutki-
mustulokset voisivat olla tulevaisuudessa monipuolisemmat. Lisäksi sosionomien varsi-
nainen työnkuva ja palkkaus etsivät vielä paikkaansa, jotka toivon mukaan olisivat tule-
vaisuudessa vakiintuneet.

Hankkeen kautta toteutettua toimintaa voisi olla enemmänkin. Varhaiskasvatuksen so-
sionomin työkokeilu oli siinäkin mielessä merkittävä, kun sosionomin työtehtävät hakevat
vielä osittain paikkaansa varhaiskasvatuksessa. Ennen vuoden 2018 uudistusta, sosio-
nomeja hakeutui varhaiskasvatukseen opettajan rooliin. Nyt kun lakiuudistuksen myötä

sosionomin ja opettajan työnkuvat eriytettiin, tulisi varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävistä olla myös kattavasti tietoa. Tieto olisi sosionomien lisäksi hyödyllinen myös muille organisaatiossa toimiville ammattilaisille. Tällöin sosionomin ammattitaitoa osattaisiin hyödyntää monipuolisesti varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön aihe lähti työelämatarpeesta. Varhaiskasvatuksen sosionomin hankkeen ideana oli lähteä kehittämään varhaiskasvatusta ja samalla edistämään lapsiperheiden hyvinvointia. Samalla tuotiin uusia toimintaideoita päiväkodin henkilökunnalle ja jaettiin koulutuksista tullutta tietoa. Sosionomin hanketyötä seurattaessa, sain myös itselleni uusia näkökulmia työtehtäväni ja oman lapsiryhmäni toiminnan kehittämiseen.

Yksi merkittävin kehittämistehtävä sosionomien työssä on ollut kiusaamisen ehkäisy. Tämä tarve on lähtenyt perheistä ja Lohjan kaupungin sisällä olevasta tilanteesta. Sosionomit kokoontuivat säännöllisesti työryhmiin pohtimaan ja tekemään ratkaisuehdotuksia asian edistämiseksi. Sosionomit laativat myös mainoksen, jossa Lohjalla eri alueiden varhaiskasvatusyksiköiden henkilökuntaa pyydettiin osallistumaan etäkeskusteluun ja tuomaan omia ideoitaan esille. Etäkeskustelun avulla, henkilökunnan oli helpompi osallistua, eikä kynnys osallistumiseen ollut niin korkea. Samalla huomioitiin koronapandemian suositukset. Keskusteluun osallistui kaiken kaikkiaan noin 150 henkilöä.

Jatkotutkimusaiheeksi ehdottaisin kartoitusta sellaisten päiväkotien välillä, joissa varhaiskasvatuksen sosionomeille on jo löytynyt vakiintunut paikka ja heidän työnsä tuloksia voisi seurata monipuolisemmin pidemmältä aikaväliltä. Lisäksi on hyvä huomioida, että tässä tutkimuksessa sosionomit työskentelivät koronapandemian aikana, jolloin yhteiskunnallisesti tilanne oli jo muutenkin hyvin erilainen. Edelleen on myös paikkakuntia, joissa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva etsii vielä omaa paikkaansa. Olisiko muuallakin mahdollisuus siihen, että varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa lähdetäisiin kokeilemaan ensin hankkeen kautta? Mikäli näin olisi, niin hanke olisi mitä mainioin idea lähteä tarkastelemaan aihetta opinnäytetyön yhteydessä ja tutkia, minkälaisia vaikutuksia muilla paikkakunnilla on koettu hankkeesta.

Varhaiskasvatuksen sosionomeilla oli mahdollisuus työskennellä ennen vuoden 2018 lakiuudistusta myös varhaiskasvatuksen opettajina. Nykyään varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajien työnkuva on eriytetty keskenään. Ennen lakiuudistusta valmistuneilla sosionomeilla on ollut kuitenkin mahdollisuus suuntautua opinnoissaan siten, että he voivat toimia varhaiskasvatuksen opettajina myös nykyään. Tutkimustulokset näiden kahden sosionomien välillä voisivat olla hyvin mielenkiintoisia.

Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen sosionomilla oli yhteiskunnallisesti iso merkitys, sillä perheiden hyvinvointia lähdettiin tukemaan ja edistämään kaikille epävarmana aikana, jolloin koronapandemia sai alkunsa ja ihmisten turvattomuuden tunne lisääntyi. Tutkimuksen aikana syntyi teemoja, jotka kaikki yhdistyivät siihen, miten tärkeä merkitys sosionomien ja perheiden välisellä yhteistyöllä oli. Hankkeella lähdettiin hakemaan uudistusta ja hyvinvointia Lohjan kaupunkiin. Samalla hankkeeseen lähteneet sosionomit tekivät itsekin projektimaista työtä ehkäistessään kiusaamista, sekä etsimällä siihen työkaluja etäkahviloiden avulla ja yhteistyössä kasvatustyötä tekevien kanssa. Jatkotutkimusaiheena voisi olla antoisaa lähteä tarkastelemaan mahdollista projektilähtöistä työtä tai muuta uudistusta, jotka varhaiskasvatuksen sosionomien ammattitaidon kautta saisi alkunsa.

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Tutkimustulokset luovat hyvää pohjaa varhaiskasvatuksen sosionomin työlle ja sen ammattitaidon monipuolisuuteen varhaiskasvatuksessa. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen sosionomin työ on koettu laadukkaana prosessina, joka on lähtenyt täysin lasten ja perheiden tarpeesta liikkeelle. Jatkotutkimukset tulevat korostamaan varhaiskasvatuksen sosionomin merkityksellistä ammattitaitoa tulevaisuudessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda näkyväksi varhaiskasvatuksen sosionomin työtä, sekä tutkia hankkeen kautta kokeiluun lähteneiden sosionomien merkitystä Lohjalaisissa varhaiskasvatussyksiköissä. Opinnäytetyöprosessin aikana työskentelin myös itse yhdessä näistä yksiköistä, jossa pääsin läheltä seuraamaan varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa. Tekemäni havainnot ja haastattelut lisäsivät entisestään näkemystäni siitä, miten tiivis ja hyvä yhteistyö edistää laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista.

Varhaiskasvatuksen sosionomien työkokeilu sisälsi useita eri prosesseja. Alkuun aikaa meni siihen, että sosionomit pääsivät kotiutumaan työyksiköihinsä ja tulivat myös muulle henkilökunnalle tutuksi. Sen jälkeen lähdettiin hiljalleen rakentamaan luottamusta niin lasten, kuin heidän perheiden välillä. Vasta sen jälkeen alettiin näkemään varsinaisia tuloksia. Tämä vahvisti samalla omaa käsitystäni joustavasta ja mukautuvasta ammatti-identiteetistä, jossa on kykyä tarkastella asioita myös eri näkökulmasta ja antaa aikaa työn tulokselle.

Yhteistyötaitojen merkitystä korostetaan usein jo opiskeluvaiheessa. Käytännössä varhaiskasvatuksessa toteutettava kasvatusyhteistyö voi sisältää jo sellaisenaan useita huomioitavia asioita kuten tietynlaisia arvoja, tavoitteita ja vastuita, jotka eivät välttämättä

tulisi heti mieleen. Yhteistyö on aina vuorovaikutuksellista toimintaa, joka vaatii aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Lasten ja perheiden kannalta on huomioitava yksilölliset tarpeet, tasa-arvo, moninaisuus ja muut lapsen, sekä perheen hyvinvointia edistävät asiat.

Yhteistyötä tehdessä on myös tiedostettava, mitä tietoa on oleellista tietää ja millä tavalla se edistää lapsen ja perheen tilannetta varhaiskasvatuksessa. Joskus voi olla hyvä myös kyseenalaistaa asioita, pohtia ja perustella, jotta uusia ratkaisumalleja ja näkökulmia löytyisi. Varhaiskasvatus on tavoitteellista toimintaa ja yhtä tavoitetta kohti voi olla useita hyviä ideoita, joita lähdetään yhteistyössä tarkastelemaan ja kokeilemaan.

Opinnäytetyöprosessin aikana havaitsin, kuinka olen toiminut useammassa eri roolissa kuten työntekijänä, opiskelijana, tutkijana, haastattelijana, litteroijana, analysoijana ja tiedon tuottajana. Opinnäytetyö on ollut antoisa kokemus, joka on avannut uusia näkökulmia ja luonut varhaiskasvatuksen sosionomin työlle pohjaa Lohjan alueen varhaiskasvatukseen.

Lähteet

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija, & Siven, Tuula & Vihunen, Riitta & Vilen, Marika 2004. Lapsen aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Ahonen, Liisa 2018. Vasun käyttöopas. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Anupama, KC 2010. Early childhood education and care partnership in Finland. University of Applied Sciences Tampere. Degree Programme in Social Services and Health Care. Bachelor's Thesis. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6829/Bachelorthesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 2.11.2022.

Araneva, Mirjam 2022. Lapsen suojelu. Toteuttaminen ja päätöksenteko. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Arnerich, Matt 2021. A guide to early years pedagogy. <https://www.family.co/blog/early-years-pedagogy> Viitattu: 27.7.2023.

Aro, Tuija & Adenius-Jokivuori, Merja 2003. Sosiaaliset taidot ja itsetunto. Teoksessa: Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Vantaa: PS-kustannus.

Bardy, Marjatta (toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino Oy.

Couñago, Ana 2023. Erot pedagogiikan ja didaktiikan välillä. <https://aitiydenihme.fi/kasvatus/pedagogiikka-didaktiikka-maaritelmat-erot/> Viitattu: 4.2.2023.

Fonsén, Elina & Koivula, Merja & Korhonen, Riitta & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki 2021. Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Suomen varhaiskasvatus Ry. Waasa Graphics Oy.

Hart, Margaret S. & Kelley, Michelle L. 2006. Fathers' and Mothers' Work and Family Issues as Related to Internalizing and Externalizing Behavior of Children Attending Day Care. *Journal of Family Issues*.

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0192513x05280992> Viitattu 16.8.2022.

Heikkinen, Johanna 2021. Ihme ilmiöt: Ilmiölähtöinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Riika: Livonia Print.

Heiskanen, Noora (toim.) & Syrjämäki, Marja 2022. Pienet tuetut askeleet: varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helminen, Jari (toim.) & Armanto, Annukka 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Järvinen, Kirsi & Mikkola, Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Kananen, Jorma 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanaoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo 2010. Sosiaalityön käsikirja. Tallinna: Tieto-sanoma.

Kangas, Jonna & Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kangas, Jonna & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki & Ranta, Samuli 2022 <https://tutkittuavaraikasvatuksesta.com/2022/08/26/varhaiskasvatuksen-pedagogiikka-kohti-teoreettisia-maaritelmia/> Luettu: 27.6.2022.

Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: Bookwell Oy.

Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula & Böök, Marja-Leena 2022. Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta & hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Koivunen, Pirjo-Leena. & Lehtinen, Taisto 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: Bookwell Oy.

Koivunen, Pirjo-Leena. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: Bookwell Oy.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Kumpulainen, Kristiina 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.

KvaliMOTV, i.a. Aineiston määrä ja tutkittavat. [KvaliMOTV - 6.2 Aineiston määrä ja tutkittavat \(tuni.fi\)](#) Viitattu 3.4.2023

Lampinen, Jouni 2023. Kuntalehti. Varhaiskasvatuksen sosionomien arvostusta on nostettava. Päivitetty: 12.6.2023. <https://kuntalehti.fi/uutiset/sote/varhaiskasvatuksen-sosionomien-arvostusta-on-nostettava-tilanne-ammattikorkeakouluissa-muuttui-nopeasti-lakimuutoksen-jalkeen/> Viitattu: 15.6.2023.

Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022. Opetushallitus. Paikallisesti päätettävät asiat. https://ypph.fi/wp-content/uploads/2022/06/Lohjan-varhaiskasvatussuunnitelma-2022.pdf-upotettu-pedaan-06_2022.pdf Viitattu 3.4.2022.

Matilde, Maria 2022. Friedrich Fröbel ja päiväkotitoiminnan historia. <https://aitydenihme.fi/kasvatus/friedrich-frobel-ja-paivakotitoiminnan-historia/> Viitattu: 23.6.2023.

Monimuotoiset perheet. <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/sijaisperheet/> Viitattu: 2.6.2023.

Mäkinen, Päivi & Raatikainen, Eija & Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Niemelä, Hanna-Leena 2021. Pesäpuu ry. <https://pesapuu.fi/2021/10/jotta-sijoitetut-lapset-saavat-tarvitsemansa-tuen-jo-varhaiskasvatuksessa/> Viitattu: 25.7.2023.

Nordtømme, Solveig 2012. Place, space and materiality for pedagogy in a kindergarten <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3402/edui.v3i3.22037?needAccess=true&role=button> Viitattu: 2.9.2022.

Ojala, Mikko 2020. Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Kasvatus-tieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Helsingin yliopisto.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf Viitattu: 25.6.2023.

Pedapuu oppimisen tukena. Toiminnanohjauskortit. <https://www.pedapuu.fi/product/3/toiminnanohjauskortit> Viitattu: 23.4.2023.

Pesonen, Milja & Puhakka, Suvi 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomi perhelähtöisen yhteistyön osajana. Opas Hallilan päiväkodin asiakkaille matalan kynnyksen lapsiperhepalveluista. AMK-opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Lahti. Saatavissa <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023060722372> Viitattu: 5.8.2023.

Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta & Paakkolanvaara, Juha (toim.) & Hiltunen, Janne 2018. Varhaiserityiskasvatus. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Puonti, Annamaija & Saarnio, Tuula & Hujala, Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pärnä, Katariina 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. Akateeminen väitöskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5086-7> Viitattu: 5.1.2022.

Raatikainen, Eija & Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula & Vepsä, Päivi & Hyvärinen, Hilka 2019. Ammattina sosionomi. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ranta, Samuli 2021. Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia? Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Repo, Laura 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.

Sandberg, Erja 2012. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Sinkkonen, Jari 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Werner Södertsröm Osakeyhtiö.

SOAMK 2023. Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/> Viitattu: 1.5.2023.

SOLA ry. Sosiaalialan sosionomit ja ohjaajat ry. <https://www.talentia.fi/sosionomitjaohjaajat/jasensivu/> Viitattu: 3.6.2023.

Steinerkasvatus.fi <https://steinerkasvatus.fi/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/> Viitattu: 1.6.2023

Steinerpedagogisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017 <http://www.turunsteinerpaivakoti.fi/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> Viitattu: 1.6.2023.

Suomen Montessoriliitto 2023 <https://montessori.fi/montessoripedagogiikka/> Viitattu: 1.6.2023.

Suomen puheterapeuttiliitto ry 2023. Puheterapiapalvelut. <https://puheterapeuttiliitto.fi/puheterapia/puheterapiapalvelut/> Viitattu: 5.5.2023.

Sydänliitto. Neuvokas perhe. Meidän perheen tunnetaidot. <https://neuvokasperhe.fi/ar-tikkeli/meidan-perheen-tunnetaidot/> Viitattu: 27.7.2023.

Talentia. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen riittävyys 2023. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-111-malli-ratkaisu-henkilostopulaan/> Viitattu: 5.8.2023.

Talentia. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/> Viitattu: 5.8.2023.

Tast, Eeva 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Tampereen yliopisto. Ammatillisesti suuntautuva lisensiaatintutkimus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96137/Sosionomin_AMK_osaamisprofiili.pdf?sequence=1 Viitattu: 24.11.2022.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (5.5.2023). Lapset, nuoret ja perheet. Lastenneuvola. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/lastenneuvola> Viitattu: 6.7.2023.

Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos THL 2022. Työryhmä: Koronakriisin vaikutukset vanhempien työnjakoon jäivät vähäisiksi, mutta erityisesti äitien hyvinvointi heikkeni. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/koronakriisin-vaikutukset-vanhempien-tyonjakoon-jaivat-vahaisiksi-mutta-erityisesti-aitien-hyvinvointi-heikkeni?publisherId=69817778&releaseId=69942863> Viitattu 5.7.2022.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (21.12.2022). Tukihenkilöt- ja perheet. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet> Viitattu: 3.4.2023.

Toivanen, Tapio & Törmänen, Arto 2010. Kasvuun! Draamakasvatusta 1-8-vuotiaille. Helsinki: WsoyPro.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarviointin_ohje_2020.pdf Viitattu: 20.6.2023.

Vilén, Marika & Seppänen, Paula & Tapio, Niina & Toivanen, Riikka 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Painopaikka Oy Nord Print Ab.

Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Wallenius, Annakaisa 2012. Kasvatuskumppanuus. Vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja sen onnistumisesta päivähoiton henkilöstön kanssa. Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44452/Wallenius_%20Annakaisa.pdf..pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 15.4.2022.

Haastattelurunko sosionomeille

1. Miten lähditte kokeilemaan varhaiskasvatuksen sosionomin työtä?
2. Kuinka kauan olette toimineet varhaiskasvatuksen sosionomina?
3. Mitä laaja-alainen varhaiskasvatuksen sosionomi tarkoittaa käytännössä ja miten se eroaa muuten sosionomin työstä?
4. Minkälaisia asioita työtehtäviinne sisältyy?
5. Minkälaista osaamista varhaiskasvatuksen sosionomilta vaaditaan?
6. Mitkä ovat työsi hyvät ja haastavat puolet?
7. Työskenteletkö yhdessä vai useammassa organisaatiossa?
8. Onko Lohjalla ollut tarvetta varhaiskasvatuksen sosionomeille ja miten se on ilmennyt?
9. Minkälaisia vinkkejä antaisit varhaiskasvatuksen sosionomin työstä kiinnostuneille?
10. Minkälaista hyötyä varhaiskasvatuksen sosionomi voisi tarjota jatkossa Lohjan kaupungille, jos hanke tulee jatkumaan?

Haastattelurunko varhaiskasvatuksen muulle henkilöstölle

1. Minkälaista hyötyä koit varhaiskasvatuksen sosionomin työkokeilusta?
2. Minkälaisissa asioissa mielestäsi sosionomia tarvittaisiin kaikista eniten, mikäli sosionomi olisi pysyvänä työntekijänä varhaiskasvatuksessa?
3. Saitko selkeän käsityksen siitä, mitä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva on päiväkodissa?
4. Mikä on oma näkemyksesi siitä, olisiko sosionomista enemmän hyötyä omassa lapsiryhmässä vai kiertävänä työntekijänä eri ryhmien/ päiväkotien välillä?
5. Järjestettiinkö varhaiskasvatuksen sosionomin hankekokeilu mielestäsi oikeaan aikaan?

Sosionomien kehittämä mainos varhaiskasvatuksen henkilökunnalle

TERVETULOLOA

keskustelemaan miten voimme
kasvattajina ennaltaehkäistä
kiusaamista varhaiskasvatuksessa.
Vuorovaikutteiset kahvilat Meetissä.

JÄRNEFELTIN ALUE:
Keskiviikko 12.1.22 klo 12-13
Tiistai 18.1.22 klo 12-13
Tiistai 25.1.22 klo 9.45-10.45
Torstai 27.1.22 klo 12-13

Ilmoittauduthan
Populukseen!

Koulutukseen
pääset Meetissä
lyhyt nimellä:
kivakahvila

Mikäli tulee kysyttävää,
olethan yhteydessä oman
alueesi sosioniini!